DOĞAN KARDEŞ ■ SEÇME ŞİİRLER

Cemal Süreya

Üstü Kalsın

YKY

CEMAL SÜREYA

Üstü Kalsın

Seçme Şiirler

Hazırlayan:

Doğan Hızlan

Üstü Kalsın
Cemal Süreya

Hazırlayan: Doğan Hızlan
Kitap editörü: Selahattin Özpalabıyıklar
Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

Yapı Kredi Yayınları – 2723
Doğan Kardeş Kitaplığı – 219
—ilkgençlik—

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2008
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Cemal Süreya'nın
YKY'deki kitapları:

Sevda Sözleri (*bütün şiirleri, 1995*)
Yürek ki Paramparça (*çeviri şiirler, 1995*)
Günler (*günlük, 1996*)
Güvercin Curnatası (*konuşmalar ve soruşturma yanıtları, 1997*)
Onüç Günün Mektupları (*mektup, 1998*)
Toplu Yazılar I:
Şapkam Dolu Çiçekle ve Şiir Üzerine Yazılar (*2000*)
99 Yüz (*2004*)
Toplu Yazılar II:
"Günübirlik"ler (*2005*)
Üvercinka (*2008*)

Doğan Kardeş
Aritmetik İyi Kuşlar Pekiyi (*çocuk yazıları, 1996*)
Üstü Kalsın - Seçme Şiirler (*2008*)

Şiir Hayatımızın Kapsama Alanında

Cemal Süreya’nın seçmelerini hazırlarken, çok zorlandım, çünkü kitap belli bir sayfa sayısı ile sınırlıydı.

Bazı şairler var ki, onlardan birkaç şiir seçersiniz, aklınızda, belleğinizde kalanlar öne çıkar, diğerlerini siz de, okur da unutmuştur. Cemal Süreya’nın bütün şiirlerini seçmelere almak isterdim, çünkü hepsi aklımdaydı, ezberimdeydi.

Her iyi şairi, ben şiir kuramlarıyla, poetika, nesnel ölçütler toplamı ile değerlendirmiyorum.

Onun şiirini, eleştirinin katı süzgecinden geçirmek, kurallar bütününü uygulamak, şiirinin kırılganlığına aykırıdır. Ama bu onun şiirinin zayıflığını göstermez, böyle bir şeyi aklımdan bile geçirmem.

Hayatıma/hayatımıza/hayatınıza sızabilmiş şairlerden biridir Cemal Süreya.

Şiiri kadar düzyazısı da usta işidir. Acaba onlara düzyazı şiir, eski deyişle mensur şiir denilebilir mi? Şüphesiz evet.

Neyi yazardı, şiirindeki belirgin tema’lar nelerdi, şiire, daha önemlisi insana, Türkiye’ye nasıl bakardı? Yaşamımızın rengârenk öyküsü şiirle böyle yazılabilirdi ancak.

Aşk mı, toplum mu, güney mi, kuzey mi, Türk mü, Kürt mü? Şiirinin önünde geçerliğini yitiren sıradan sorular.

Ne zaman canım şiir okumayı çekse mutlaka bir Cemal Süreya okurum, çünkü benim bütün hallerimi bir dizede anlatmıştır. Minimal sözünü kullanmamalıyım ama, şiirin aza indirgeme çalışması olduğunu o iyi bilir, şiirinde fazlalık yoktur. Hele mısra-ı berceste, divan şiirinden sonra onda hakimiyetini sürdürmüşür.

Yalnız bireysel konumumu değil, konum parantezindeki her şeyimi onun şiirinde bulurum. Zor kazanılan yalınlık, onun şiirini algılayan herkesin aklına gelmelidir. Eskilerin söylediği gibi, sehl-i mümtenî onun şiirinde en güzel örnekleriyle karşımıza çıkar.

Önsözü, girişi yazarken, ne önceki yazdıklarıma baktım, ne kitaplarına.

Şöyle düşündüm. Bir yerdeyim ve bana biri yaklaşıp Cemal Süreya nasıl bir şairdi sorusunu yöneltiyor. Bildiklerimi unutmuşum, başlıyorum bilmediklerimi anlatmaya. Çünkü Cemal Süreya şiiri bildiklerimizin ötesine geçer, bilmediklerimizin sahrasında, Nil'i aramaya bırakır bizi. Şiir yorgunu olmak ne güzel.

Aradığını bulmak… Çok garip gelir bana, hele bir şiir yolcusunun rehber araması… Gideceği yeri bilenlerle şiirin ne ilgisi var. Ama bazı şairler vardır ki, birkaç dize sonra onda ne bulacağınızı bilirsiniz, ilk dizesi adeta son dizesinden sizi haberdar eder. Değişmez şiir haritanız can sıkar, bana kalırsa yırtın onu, kaybolun yollarda.

Cemal Süreya'nın şiiri, rehbersiz, haritasız bir şiirdir. Şaşırtıcı bir yola çıkmışsınızdır, dilde, imgede. Tek bir şiirde, bütün şiirler gizlidir.

Çünkü bir mutasavvıf gibidir, hayata memata dair ne çok şey vardır. Nasıl yaşarsa öyle yaşatmak ister sizi. Başka ne yapmalı ki.

Yıllar önce *Yeni Edebiyat*'ta yazdığı, "Şiirin Alfabesi"ndeki yazılarında, derin duyarlığın, eşsiz bilginin okura yük olmadan, iyi şiirin ögelerini nasıl da sıralamıştır.

Bazı insanlar vardır ki, yaptıkları iş yüzlerine yansır. İlk gördüğünüzde bu şair dersiniz Cemal Süreya için, çünkü gündelik konuşması, bir anekdotu, küçük bir yolculuktan notları, birden bir dizeye dönüşür.

Şiiri nesre çevirin şeklinde ödevler verilir ya öğrencilere, ben Cemal Süreya için bunun tersini öneriyorum. Onun nesrini şiire çevirin diyeceğim, çünkü bu gizli şairlerin keşfi için sağlam bir yöntemdir.

Feyza Perinçek ve Nursel Duruel'in onun hakkında hazırladıkları kapsamlı kitap *Şairin Hayatı Şiire Dahil*'de söyledikleri bir cümle ne kadar doğru, onun için ne kadar geçerli: "Bir değil birçok Cemal Süreya vardı karşımızda."

Ben şair Cemal Süreya'yı yazdım. Evet, ama şiirinde düzyazısının esintisi yok mu?

Bazı şairlerin, edebiyatçıların yazdıkları ile yaşadıkları arasındaki bağı görmezden gelemeyiz. İkisi de eski deyişle iltisak halindedir. Yaşamını okumadan şiirinin ayrıntısını anlayamazsınız. Biyografisi şiirinin bir bakıma şerhidir, dipnotudur. Tersinin de doğru olduğu gibi.

Şair fiziksel olarak da, ruhen de yerleşik değildir. Şiir üzerine kesin yargıları

yalnız onun şiiri için değil, şiir geleneğimiz, tarihimiz için de birer seçme söz olarak yerleşmiştir. Hattâ şiir üzerine değerlendirmeler için hâlâ eksen niteliğindedir.

Genel akımların eşliğinde, İkinci Yeni başta olmak üzere, şiirimizin hareketleri içinde onu bütünüyle anlatmak mümkün değildir. Ortak şemsiyeyi hep kapatır. Çünkü şiirini toplu koruma altına almak arzusunda değildir. Bağımsız şiiri o tercih eder, eleştirmenler, edebiyat tarihçileri de sınıflamanın kolaylığını tercih ederler.

Orhan Duru'nun sözü bence şiiri üzerine söylenecekler içinde bir önem taşıyor:

"Bir kuşak şairini arıyordu. Galiba buldu."

Şiiri üzerine akımların, öğretilerin gölge etmesini istemedi. Önceden şiirine bir ipotek koymadı. En azından toplumsal, toplumcu gibi kelimelerin cazibesine kapılıp şiirini bu açıdan da yorumlamadı.

Başta seçim zorluğundan söz etmiştim, bu söz beni destekliyor: *"Cemal Süreya az yazmaktadır ama firesizdir şiiri."*

Cemal Süreya'nın şiirlerini okuyunca, iyi bir şiir, iyi bir şair okuduk diyeceksiniz.

Yaşamak şiir okuyarak mümkündür, onu okurken böyle diyeceksiniz.

Doğan Hızlan

SAN

Kırmızı bir kuştur soluğum
Kumral göklerinde saçlarının
Seni kucağıma alıyorum
Tarifsiz uzuyor bacakların

Kırmızı bir at oluyor soluğum
Yüzümün yanmasından anlıyorum
Yoksuluz gecelerimiz çok kısa
Dörtnala sevişmek lazım.

(1957)

GÜL

Gülün tam ortasında ağlıyorum
Her akşam sokak ortasında öldükçe
Önümü arkamı bilmiyorum
Azaldığını duyup duyup karanlıkta
Beni ayakta tutan gözlerinin

Ellerini alıyorum sabaha kadar seviyorum
Ellerin beyaz tekrar beyaz tekrar beyaz
Ellerinin bu kadar beyaz olmasından korkuyorum
İstasyonda tiren oluyor biraz
Ben bazan istasyonu bulamayan bir adamım

Gülü alıyorum yüzüme sürüyorum
Her nasılsa sokağa düşmüş
Kolumu kanadımı kırıyorum
Bir kan oluyor bir kıyamet bir çalgı
Ve zurnanın ucunda yepyeni bir çingene

(1954)

ÖNCELEYİN

Önce bir ellerin vardı yalnızlığımla benim aramda
Sonra birden kapılar açılıverdi ardına kadar
Sonra yüzün onun ardından gözlerin dudakların
Sonra her şey çıkıp geldi

Bir korkusuzluk aldı yürüdü çevremizde
Sen çıkardın utancını duvara astın
Ben masanın üstüne kodum kuralları
Her şey işte böyle oldu önce

(1954)

AŞK

Şimdi sen kalkıp gidiyorsun. Git.
Gözlerin durur mu onlar da gidiyorlar. Gitsinler.
Oysa ben senin gözlerinsiz edemem bilirsin
Oysa Allah bilir bugün iyi uyanmıştık
Sevgiyeydi ilk açılışı gözlerimizin sırf onaydı.
Bir kuş konmuş parmaklarıma uzun uzun ötmüştü
Bir sevişmek gelmiş bir daha gitmemişti
Yoktu dünlerde evelsi günlerdeki yoksulluğumuz
Sanki hiç olmamıştı

Oysa kalbim işte şuracıkta çarpıyordu
Şurda senin gözlerindeki bakımsız mavi, güzel laflı
İstanbullar
Şurda da etin çoğalıyordu dokundukça lafların dünyaların
Öyle düzeltici öyle yerine getiriciydi sevmek
Ki Karaköy köprüsüne yağmur yağarken
Bıraksalar gökyüzü kendini ikiye bölecekti
Çünkü iki kişiydik

Oysa bir bardak su yetiyordu saçlarını ıslatmaya
Bir dilim ekmeğin bir iki zeytinin başınaydı doymamız
Seni bir kere öpsem ikinin hatırı kalıyordu

İki kere öpeyim desem üçün boynu bükük
Yüzünün bitip vücudunun başladığı yerde
Memelerin vardı memelerin kahramandı sonra
Sonrası iyilik güzellik.

(1954)

DALGA

Bulutu kestiler bulut üç parça
Kanım yere aktı bulut üç parça
İki gemiciynen Van Gogh’dan aşırılmış
Bir kadının yüzü ha ha ha.

Bir kadının yüzü avucum kadar
İki gözümle gördüm vallahi billahi
Yıldızlar vardı kafayı çekmiştim
Bu kimin meyhanesi ha ha ha.

Bu Ali’nin meyhanesi bu da masa
Bu ipi kimse için gezdirmiyorum
Bir kere asılmıştım çocukluğumda
Direkler gemideydi ha ha ha.

İki gemiciynen Van Gogh’dan aşırılmış
Bir kadının yüzü kaçıyordu yetişemedim
Ben ömrümde aşk nedir bilmedim
Süheyla’yı saymazsak ha ha ha.

(1955)

KANTO

Ben nerde bir çift göz gördümse
Tuttum onu güzelce sana tamamladım
Sen binlerce yaşayasın diye yaptım bunu
Bir bunun için yaptım
— Garson bira getir
Garsonun adı Barba

Ben nereye gittimse bütün zulumlardı
Bütün açlıklardı kavgalardı gördüğüm
Kötülüklerin büsbütün egemen olduğu
Namussuz bir çağ bu biliyorsun
— Garson rakı getir
Garsonun adı Hakkı

Sen belki de bir resimsin ne haber
Kırmızı bir Beykoz'un yanında duruyorsun
Yapan bir de ağaç yapmış yanına
Dallarına konsun diye kelimelerin
— Garson şarap getir
Garsonun hali harap

İNGİLİZ

İngilizde bol gelirli bir bay şarkı söylüyor
Elbet söyleyecek yok bir de söylemesin mi
Gözleri yüzünün tenha bir köşesine çekilmiş
Üstelik şarkının hakkını iyi veriyor

Ben soluğu Meryem'in sokağında alıyorum
Meryem'in diyorsam, Kolay Meryem'in, usullacık Meryem'in
Karanlık bastırmış üstümüzü külliyetli miktarda
Alçak sesle konuşuyoruz korkudan değil

Çünkü ne zaman ağzından öpecek olsam
Hele bu ağız onun kendi ağzıysa
Kocaman bir gül yer alıyor arkamızda
Zulma karşı

Ayakta duran kadınlar olur ya
Meryem bunlardan
Üç türlü ayakta duruşu var
Birini yalnız bana kullanıyor

— Güzel mi bari
— Hem de nasıl

(1956)

CIGARAYI ATTIM DENİZE

Şimdi bir güvercinin uçuşunu bölüşüyoruz
Gökyüzünün o meşhur maviliğinde
Uzun saçlı iri memeli kadınlarıyla
Bir Akdeniz şehri çıkabilir içinden
Alıp yaracak olsak yüreğini
Şimdi bir güvercinin

Şimdi sen tam çağındasın yanına varılacak
Önünde durulacak tam elinden tutulacak
Hangi bir elinden güzelim hangi bir
Bir elinde kızlığın duruyor garip huysuz
Öbür elinde yetişkin bir günışığı
Daha öbür elinde de kilometrelerce hürlük
Çalışan insanlar için akşamlara kadar
Toz duman içinde
Bir elinle de boyuna ekmek kesiyorsun

Biz eskiden de en aşağı böyleydik senlen
Bir bulut geçiyorsa onu görürdük
Bir minarenin keyfine diyecek yoksa onu
Bir adam boyuna yoksulluk ediyorsa onu
Ne zaman hürlüğün barışın sevginin aşkına

Bir cıgara atmışsak denize
Sabaha kadar yandı durdu

(1954)

ŞİİR

Kadın kendini gösterdi usulcana
Çekingenlikle koşulu beyaz usulcana
Gittiler gözleri aşka yaşamaya yangın
Gidip gelenler oldu gitti geldiler.

Kadın saçlarını getirmedi uzakta tuttu
Umutsuzlukla dolu soyunuk uzakta
Düştüler karanlıkta aralık aralık
Düşüp ölenler oldu düştü öldüler.

Kadın gözlerini koydu ortaya
Bir mavi bir gökyüzü aldı çevrelerini
Sevdiler sonsuz bir maviyle alıngan
Sevip yaşayanlar oldu sevdi yaşadılar.

(1953)

TÜRKÜ

Bir sürü çiçek ama saydırmaya kalkma
Ayrı ayrı kadınlardan koparılmış
Kadınlardan ya hem de bilsen nerelerinden
Kahin-klin kahin-klin
Ben ne kadar öbür çiçekleri denesem
Seninki gül oluyor aralarında

Bir sürü güvercin havalan. Saçların
Bunlar tıpkı senin sevilmedeki saçların
Kanatlarımdan bellidir yeni açılmış sokaklarda
Gülüm-mera gülüm-mera
Bir güvercin akıntısında kesin güvercinler
Uçsuz bucaksız bana bakıyorsun

Bir sürü Süleyman Vagon-Blö‘de
İçlerinden biri Vagon-Blö‘de
En fazla kibarı en fazla penceresi olan
Çal-para çal-para
Açlığa saygısından olacak
Beni görünce şapkasını çıkarıyor.

(1956)

ELMA

Şimdi sen çırılçıplak elma yiyorsun
Elma da elma ha allahlık
Bir yarısı kırmızı bir yarısı yine kırmızı
Kuşlar uçuyor üstünde
Gökyüzü var üstünde
Hatırlanacak olursa tam üç gün önce soyunmuştun
Bir duvarın üstünde
Bir yandan elma yiyorsun kırmızı
Bir yandan sevgilerini sebil ediyorsun sıcak
İstanbul'da bir duvar

Ben de çıplağım ama elma yemiyorum
Benim öyle elmalara karnım tok
Ben öyle elmaları çok gördüm ohooo
Kuşlar uçuyor üstümde bunlar senin elmanın kuşları
Gökyüzü var üstümde bu senin elmandaki gökyüzü
Hatırlanacak olursa seninle beraber soyunmuştum
Bir kilisenin üstünde
Bir yandan çan çalıyorum büyük yaşamaklara
Bir yandan yoldan insanlar geçiyor çoğul olarak
Duvarda bir kilise

İstanbul’da bir duvar duvarda bir kilise
Sen çırılçıplak elma yiyorsun
Denizin ortasına kadar elma yiyorsun
Yüreğimin ortasına kadar elma yiyorsun
Bir yanda esaslı kederler içinde gençliğimiz
Bir yanda Sirkeci’nin tiren dolu kadınları
Âdettir sadece ağızlarını öptürürler
Ayaküstü işlerini görmek yerine

Adımın bir harfini atıyorum

(1956)

SİZİN HİÇ BABANIZ ÖLDÜ MÜ?

Sizin hiç babanız öldü mü?
Benim bir kere öldü kör oldum
Yıkadılar aldılar götürdüler
Babamdan ummazdım bunu kör oldum
Siz hiç hamama gittiniz mi?
Ben gittim lambanın biri söndü
Gözümün biri söndü kör oldum
Tepede bir gökyüzü vardı yuvarlak
Şöylelemesine maviydi kör oldum
Taşlara gelince hamam taşlarına
Taşlar pırıl pırıldı ayna gibiydi
Taşlarda yüzümün yarısını gördüm
Bir şey gibiydi bir şey gibi kötü
Yüzümden ummazdım bunu kör oldum
Siz hiç sabunluyken ağladınız mı?

(1953)

HAMZA

Büyük bir ihtimalle ölmüştük
Şehir kan kıyametti ayaklarımızda
Gökyüzünü katlayıp bir köşeye koymuştuk
Yıldızlar kaldırımlara dökülmüştü bütün
Hamza bütün parmaklarını ortaya dökmüştü
Yirmi yıldır cebinde biriktirdiği parmaklarını
Hamza son şarkıyı kırka bölmüştü
Doğrusu iyi idare etmiştik
Doğrusu iyi haltetmiştik
Yaşayanlar unutmuştu bizi
Biz öldüğümüzle kalmıştık

(1953)

HAMZA SÜİTİ

Sürahinin en yamru yumru yerinde
Hamza’nın karısı bir, Hamza iki.
Sürahi, basbayağı sürahi, masanın üstünde
Sıfırıncı katta Cihangir’deki
Şehrin altında, şarkıların altında, ayranların.
Yarım kafiyenin hatırı için
Akşam akşam yarım somun sahibi
Hamza’nın karısı bir, Hamza iki.

Leylâ‘nın kaşları geldi oturdu karşıma
Hamza’nın karısı Leylâ, Hamza Leylâ.
Başladı Afrikası uzun bir gece
–Afrika dediğin bir garip kıta–
Geceler yukarda telcek-bulutcak
Böyle gecelerde yatan yatana
Sıfırıncı katta Cihangir’deki
Hamza’nın karısı Leylâ, Hamza Leylâ…

(1953)

SÜVEYŞ

Dengesini uzun bıyıklarına borçlu yürürken
Son derece ince bir kadın yüzünden sallantılı
Sevişken bir orospu en mayhoş tenlisi Ortadoğu’nun
Çeşmeden su içer gibi kolay rahat
Avucunu çenesine dayayıp öptüğü
Ama sadece öpmek mi
O da ayrı mesele

Saçındaki çiçeği yükleyip merhabasına
Yoluna dikildiği ilk gündenberi onun
Geceyi tutup getirmek birinci işi
Sonra belirtmek geceyi en yavuz laflarla
Meryem kadifeden bir çingenedir
Ama çay içmenin kadifesi mi olur
O da ayrı mesele

Gibi bir Erzurumlu yanından geçen minarelerin
Daracık ıslığına buyur etmiş bütün mavilikleri
Meryem Meryem benimle bir daha öyle konuşma Meryem
Ay sessiz sedasız bir çingenedir
İnan ol başımı alır giderim
Ama nereye gidebilir

O da ayrı mesele

Biz seviştik Süveyş kanalı kapanmıştı
Ellerimizin balıkları bütün kanallarda

(1957)

NEHİRLER BOYUNCA KADINLAR GÖRDÜM

Porsuk nehrinin geçtiği kadınlar
Hepsine yüzer kere rastladım en azdan
Umutsuz sevdalara tutulmak onlarda
Bozkıra doğru seyrele seyrele yaşamak onlarda
Verdi mi adama her şeylerini verirler
Ben gördüm ne gördümse kadınlarda
Porsuk nehrinin geçtiği

Kızılırmak parça parça olasın
Bir parça ekmek siyah, on kuruşluk kına kırmızı
Taş toprak arasında türküler arasında
Karanlıkta bir yanları örtük bir yanları üryan
Kocaman gözleriyle oy anam bu kadar dokunaklı
Kimler ürkütmüş acaba bu kadar kadını

Dicle kıyılarına tiren varınca
Büyük bir gökyüzü git allahım git
Genel olarak önce kaşları görünür
Sonra bütünsüz uykuları kaşla göz arasında
Yanaklarında çıban izi taşıyan kadınlar
Gül kurusu

Bir gün sizin de yolunuz düşer memlekete
Siz de görürsünüz bunları kadınlarda
Ödevleri yenilmek olan hep
Bıçakla kemik arasında
Susmakla ağlamak arasında
Yenilmek
Kadınlar

(1955)

AFRİKA

Afrika dediğin bir garip kıta
El bilir âlem bilir
Ki şekli bozulmasın diye Akdeniz'in
Hâlâ eskisi gibi çizilir
Haritalarda

(1954)

BUN

Elim geçiyor aptaldan
Kapital
Elim mi çiçek mi bilmiyorum
Bir elim bir çiçek mi açılan
Çekingen mahzun açılan bunu bilmiyorum
Ama üst üste yenildiğime göre
İskambil oynuyorum garanti
Max Jacob papazı ablasından

Ablasını o saat meryemsiyorum
Çünkü her kadını meryemsiyorum
Gözleri göz değil gözistan
O müthiş korku saatlerinde
Başını omuzuma koymasa olmazdı
Başını omuzuma koyunca da
Kurtarmasa olmazdı beni olmaktan
İçtiği şaraba ait bir adam

Gözleri göz değil gözistan
Bir odadan bir odaya geçiyor
Kapının birini açıp birini kapıyor
Adı Meryem değil sadece Dorothy Lucy

Renklerinden dolayı okulsuz bırakılan
Zenciler zenciler iki okka zencefil
İntihar süsü verilerek
Güneşin linç edildiği bir akşam

(1957)

ÜVERCİNKA

Böylece bir kere daha boynunlayız sayılı yerlerinden
En uzun boynun bu senin dayanmaya ya da umudu kesmemeye
Lâleli'den dünyaya doğru giden bir tramvaydayız
Birden nasıl oluyor sen yüreğimi elliyorsun
Ama nasıl oluyor sen yüreğimi eller ellemez
Sevişmek bir kere daha yürürlüğe giriyor
Bütün kara parçalarında
Afrika dahil

Aydınca düşünmeyi iyi biliyorsun eksik olma
Yatakta yatmayı bildiğin kadar
Sayın Tanrıya kalırsa seninle yatmak günah, daha neler
Boşunaymış gibi bunca uzaması saçlarının
Ben böyle canlı saç görmedim ömrümde
Her telinin içinde ayrı bir kalp çarpıyor
Bütün kara parçaları için
Afrika dahil

Senin bir havan var beni asıl saran o
Onunla daha bir değere biniyor soluk almak
Sabahları acıktığı için haklı
Gününü kazanıp kurtardı diye güzel

Birçok çiçek adları gibi güzel
En tanınmış kırmızılarla açan
Bütün kara parçalarında
Afrika dahil

Birlikte mısralar düşürüyoruz ama iyi ama kötü
Boynun diyorum boynunu benim kadar kimse değerlendiremez
Bir mısra daha söylesek sanki her şey düzelecek
İki adım daha atmıyoruz bizi tutuyorlar
Böylece bizi bir kere daha tutup kurşuna diziyorlar
Zaten bizi her gün sabahtan akşama kadar kurşuna diziyorlar
Bütün kara parçalarında
Afrika dahil
Burda senin cesaretinden laf açmanın tam da sırası
Kalabalık caddelerde hürlüğün şarkısına katılırkenki
Padişah gibi cesaretti o, alımlı değme kadında yok
Aklıma kadeh tutuşların geliyor
Çiçek Pasajında akşamüstleri
Asıl yoksulluk ondan sonra başlıyor
Bütün kara parçalarında
Afrika hariç değil.

(1956)

ÜLKE

Saat Çini vurdu birden: p i r i n ç ç ç
Ben gittim bembeyaz uykusuzluktan
Kasketimi eğip üstüne acılarımın
Sen yüzüne sürgün olduğum kadın
Karanlık her sokaktaydın gizli her köşedeydin
Bir çocuk boyuna bir suyu söylerdi. Mavi.
Birtakım genç anneleri uzatırdı bir keman
Sen tutar kendini incecik sevdirirdin
Bir umuttun bir misillemeydin yalnızlığa

Yalnız aşkı vardır aşkı olanın
Ve kaybetmek daha güç bulamamaktan
Sen yüzüne sürgün olduğum kadın
Kardeşim olan gözlerini unutmadım
Çocuğum olan alnını sevgilim olan ağzını
Dostum olan ellerini unutmadım
Karım olan karnını ve önlerini
Orospum olan yanlarını ve arkalarını
İşte bütün bunlarını bunlarını bunlarını
Nasıl unuturum hiç unutmadım

Kibrit çak masmavi yanardı sesin

Ormanlara ormanlara yüzünün sesi
En gizli kelimeleri akıtırdı ağzıma
Şu karangu şu acayip şu asyalı aşkın
Soluğu kesen ağulayan ormanlarında
Yaşadım o kısa ve korkunç hükümdarlığı
Ve çarpıntılı yüreğim saçlarının akıntısında
Karadeniz’e karışırdı ordan Akdeniz’e
Ordan da daha büyük sulara
>

Geceyse ay hemen tazeler minareleri
Kur’an sayfaları satılan sokaklardan
Ölüm bir çeşit sevgiyle uçar
Ölüm uçar çocuk yüzlere
Ben o sokaklardan ne kadar geçtim
Damağımda dilinin yosunlu tadı
Önce buğulu sonra cam gibi parlak sonra buğulu yine
Birtakım tavşanları andıran birtakım su hayvanlarını
Pazar pazartesi günlerini ve haftanın öbür günlerini
Yani salı çarşamba perşembe cuma cumartesi

Bir başak ufak ufak bildirir Konya’yı
O başakta o Konya’da seni ararım
Ben şimdilerde her şeyi sana bağlıyorum iyi mi

Altın ölçü çift ölçü ve altın karşılıksız
Para basma yetkisini Fırat’ın suyunu Palandöken’i
Erzincan’ın düzünü asma bahçelerini Babil’in
Antalya’nın denizini o denizin dibini
Beş türlü yengeç yaşayan sularında
Çağanoz adi pavurya çingene pavuryası ayı pavuryası
bir de çalpara

Bilinir ne usta olduğum içlenmek zanaatında
Canımla besliyorum şu hüznün kuşlarını
Sen kalabalıkta bulup bulup kaybettiğim kimya
Yokluğun gayri şuradan şuraya geldi
Bir günler şölenlerle egemen ülkende
Şimdi iri gagalı yalnızlıklar dönüyor
N’olur ağzından başlayarak soyunmaya
Bir kez daha sür hayvanlarını üstüme üstüme
Çık gel bir kez daha yıkıntılardan
Çık gel bir kez daha beni bozguna uğrat

ÖĞLE ÜSTÜ

Babası ip yerine yılana çekilmiş
Bir çocuğun çifte korkusu öyledir
Boynundan yavaşça çözülerek
Atkısı bir tambur sesine uzanır

Gökte bir süre kayar gözleri
Öpüşü hançerlenmiş bir kadının
Tutunacak yer bulamayınca
Gider bir ırmakta karar kılar

Ve kururken gözyaşları
Gürültüsüz bir platini
Usul usul indirir
Celladının damarlarına

Ey sevgili yalnızlık
Senin günübirlik sokaklarında
Dopdolu bir öğle
Bir kuş serpintisini, ölümün
Canevine sürgün götürüyor

Bir şehir söyle bana bir şey anlatmasın

Kuzeye çıkmanın coşkusundan başka

KARS

Öyle güzel ki ölürüm artık
Beyaz uykusuz uzakta
Kars çocukların da Kars'ı
Ölüleri yağan karda
Donmuş gözlerimin arası

Sen küçüğüm sımsıcak
Ne derler ona – bu kızakta
Boyuna türküler yakıyorsun ya
Sanki her türküden sonra
Hohlasan gök buğulanacak

Anla ki her durakta
Yok sınırları aşkın
O iyi yüzlü Tanrı
Beklesin dursun bizi
Kurduğumuz rahat tuzakta

Nasıl olsa yine bir gün
Döneriz bu yollardan geri
Senin bir elinde bir mendil
Öbüründe kuş sesleri

CELLAT HAVASI

Burjuva ihtilalinden sonra
Mösyö Giyotin yüz elli yıldır
Parisli bir avukat
Ve gözleri yaşarır sabahları
Okuduğu intiharlara

Sinyor Kurşun. İspanya.
Asılıp gidebilir bakışlarınız
Bir bulutun yedeğinde
Tabii Lorca gibi sizin de
Gözlerinizi bağlamazlarsa

Ya ne buyrulur Mister
Elektrik Sandalyasına
Kredi yatırım bir yana
İyi özetler Amerika'yı
William James'ten daha

Sıçrayan kan selamlarıdır
Kaabil'e Ezra Pound'a
Parantez içinde Raskolnikov'a
Kelle bir şey anlamadan

Emirler veredursun ayaklara
İşini bitirmiştir Herr Balta

Ey idama hükümlü yurttaş
Altından çekilince iskemle
İdare edebilirsen soluğunu
Yaşarsın kısa da olsa bir süre
Çünkü İp Efendinin sunduğu
Ölümler kibarca sürüncemede

RESİM

Bir savaş: Otlukbeli

Bir mavi: Spartaküs

Bir soru: niçin Spartaküs

Bir kuş: nereye gidiyon kuşu

Bir çiçek: bilmem ki çiçeği

Bir su: şüpheli

Bir belge: noterlerinden

Elbet Başkent noterlerinden

Bir şair: Ahmed Arif

Toplar dağların rüzgârlarını

Dağıtır çocuklara erken

Bir çocuk: ince burunlu

Ey ince burunlu Güneyli çocuk

Ne soracaksan işte sor

Bir çalgı: fayton

Bir içki: rakı hayır votka

Bir tabanca: tabii dolu

Bir haber: ölümüm yakın

Bir imza: okunmuyor

YAĞMURUN YAĞMASI İYİDİR

Sonra o gider sesini yıkardı
Telefonda saatlerce seviştiğinden
O diye biri vardı galiba
Ağzı da iyice vardı galiba
Gece çiçeklerinden bir orman
Pejmürde atlar pahasına

Bira içerken saçları uzun
Parmakları korkunç ve kalabalık
Bir gece Aksaray'da hiç unutmam
Yüzümü ellemişti galiba
Denize doğru gittikçe artan
Bu yüz benim yüzümdü olsa olsa

Yakasında kocaman bir düğme
Sevinci bitiştiren acıya
Ayıran kuşkuyu inançtan
Yağmurun yağması iyidir
Bir çerkez mızıkası gibi rengârenk
İki adet kuş çantasında

AZ YAŞADIKSA DA

Ben kibriti çaktığım zaman
Her şey kırmızıydı yüzün olarak
Ben kibriti çaktığım zaman
Çünkü her yüz bir memlekettir

Ben sigaramı yaktığım zaman
Çünkü her sigara bir kelimedir
Ben sigaramı yaktığım zaman
Güz günleriydi bir şarkı olarak

Bir güvercin ben öldüğüm zaman
Nice hüzünlerden yaprak yaprak
Bir güvercin ben öldüğüm zaman

GÖÇEBE

Sen sık sık gülen gülerken de
Sevecen bir Akdeniz çizgisini
Sol yanına ağzının
İliştiren çocuk özenle
Yabana mı atıyorum yani seni
Yabana mı atıyorum saat altı buçukları
Çocuk ve Allah'ın en eski baskısını
Değil, değil bunların biri
Gözlerimin gemileri kuş istiyor
Açılıp kapandıkça sevdam
Kapanıp açılıyor bir mavi
Şahmaran süt istiyor kefeninden
Üç aylık ölmüş çocukların
Kerem ile Arzu geliyor Aslı ile Kanber
Ay kana kana batıyor

Ay kana kana batıyor
Eşkiyalar gecenin yangınını izliyorlar uzakta
Kargapazarı dağlarını dolanan yaşlı ve öfkeli bir otobüsteyim
Jandarma daima nesirde kalacaktır
Eşkiyalar silahlarını çapraz astıkça türkülerine
Ve bu dağlar böyle eşkiya güzelliği taşıdıkça

Patronunun karısını zimmetine geçirip
Amasya’dan Kars’a kaçmakta olan sayman yardımcısıyla
Alevilikten konuşuyoruz uzun süre
Yanımdaki hep bir gazetede Marilyn Monroe’nun resimlerine
bakıyor
>

Marilyn Monroe öldü diyorum ona
Ölümü siyah bir kâkül gibi alnına düşürmesini bildi
Şimdiyse Cennette Nietzsche’nin metresi olması gerekir
Bunları diyorum daha ne varsa diyorum
İşte hiçbir sebep olmadığını sevişmemeye
İşte çocukluğumdan beri içimde bir önsezi olduğunu
Bunun bir gün birine rastlamak gibi bir şey olduğunu
Belki de bir günler bunun için Aydın’da bulunduğumu
Zaten nedense hep bir şehirden bir şehre yolcu olduğumu
İşte eflatun kakalı çocuklar olduğunu Kütahya’da
Ankara’da dokunak Yozgat’ta becerik olduğunu
Van’da güreşçi develer gibi süslediklerini kamyonları
İstanbul’da minarelerin lirik olduğunu köprülerinse dialektik
Acemi bir bulut bozuyor bütün görüntüyü eski bir şarkı gibi

Bu şarkıyı ne zaman duysam aklıma
Sinirli bir elin uysal bir bardağa

Çok yukardan döktüğü bir içki gelir
Sonsuz ve olağanüstü bir bira
Köpüklene köpüklene biçimlendirir
Soyunarak ağlayan bir kadını
Acı bilincinde sonrasızlığın
Ama bırakalım bırakalım bunları
Yoldan piyade erleri geçiyor tahta bavullarıyla ve büyük
yakalarıyla

Ve faytoncular görüyorum
Yere basışlarındaki ağırlığı azaltmak için
Tanrısal bıyıklarıyla durumlarını paraşütlendiren

Kars'tayım bu ne biçim Kars bir kenarda
Pekâlâ yalçınlık iddiasında bulunabilecek bir tepenin üstünde
Kars kalesi yükseliyor
Gökyüzünü Ankara kalesine göre daha soyut ve daha elverişli
bir şekilde

Hırpalayan bu kale de olmasa
N'olacak bakalım hırpalayan bu kale de olmasa
Kuşkusuz artacak yalnızlığım sevgili çocuk

Biliyorsun ben hangi şehirdeysem

Yalnızlığın başkenti orası

Bir de yine sevgili çocuk
Biliyorsun kişi tutkularıyla
Yalnızlığını adlandırıyor o kadar

Arkada bir su devrile devrile akıyor
Rastgele bir ağaca soruyorum
Bir şey var sanki onu soruyorum
Değil orda diyor belki biraz daha ilerde
Tanrı meleğini ağırlamaya çalışan
Ataerkil bir aile gözümü alıyor

Dedelerin yüzlerinde erozyon
Silip götürmüş bütün evetleri

Annelerinse ağızlarında hiyeroglif
Babalarınsa ağustoslar atasözleri

Amcalarınsa avdan boş dönüyor elleri
Teyzelerse elleriyle yargılıyor gök güzelliğini
>

Ablalarınsa boyunları soru işareti

Ağabeylerse utançlarından emrah

Sıralanmışlar su boylarına
Bıçakla soyuyorlar kelimeleri

Ya suya giden küçük kızlar
Onlar
Tıpkı o kuşlar gibi
Uçan daha bir süre
Sonra da vurulduktan

Bir mezarın doğurduğu iştahlı bir çocuktur Anadolu şiiri

Ey şiir arayıcısı ey esrik kişi
Şu son dönemecini de aşınca gecenin
Doğacak gün artık gündüze ilişkin değil
Bu ağartı ancak yürekle karşılanabilir
Bütün iş orda işte, ordan usturuplu geçmesini bil
Tutsaksan ellerin sıvışır gider zincirlerinden
Ve balyozla vursalar mısralarına
Soylu bir demir sesi yükselir
Soylu büyük ve mavi bir demir sesi

Ellerim gece yatısına çağrılmış

Ve

Telâşsız görünmeye çalışan bir Kafka gibi

Yüzüm giyotine abone

MOLA

— Kartallar dolanıyor generalim
— Kartallar dolanır da dolanmaz da
Kaç tane vurmuştum Mütarekede
Ama düşman demeye dilim varmıyor
Zaten böyle durumlarda ve aşkta
Taşınacak silah değildir gurur

— Ölüyorum yüzbaşım ölüyorum
— Bana bak ben yüzbaşı değilim
Üstelik biraz sonra talim var
Dört rüzgârı biçen mitralyözlerin
Uçlarında gökyüzü mayalanıyor

— Çavuş pırpırların ne mavi
— Görünce kamaştı da ellerim
Şah İsmail'in üç sevgilisini
Gülizar, Gülperi, Arap Üzengi

— Asker su ver asker
— Ben asker değilim nişanlıyım

ARKA GÜNEŞ

Yabansı sesiyle doldurup bardağımı
Boşaltır sonra belirsizliğe
– Elleri var ellerim gibi –
Çekip götürdüğü kadın
Getirip getirip rastlantının.
Kuşlar dal değiştirdikçe
Kıyıya uzanan düzlük
Kurtarır karnındaki arıyı
Yitirir uçlarını çatılar
Ay çakıllara bölünür

Bir daldır uykusuzluk
Sallanır sürekli gecede

Deniz seyrelir ayaklarında
Şehir kaçağı çocukların
Tükenir askerlerden kışla
Söner Kış sapar telefon
Unutur otomobiller.
Denize aralık çocukların
Yabansı sesiyle belirsizliğe
Boşaltır göğü dalgın dalgın

Sallanan ışıldaklar.
Kuşlar dal değiştirdikçe
Balıklar elbirliğiyle
Derindeki durumlarını
Savunurlar huni şeklinde

Bir kan salkımıdır şarkısı
Dağılır incelir belledikçe
Evlerle bacalarla karışık
Karaağaçların üstüne yükselir
Oradan yönetir korkuyu
O beyaz o erken o ilk
O yapışkan uğultu
Acının tekniğini öğretir
Dört Yön birbirini yokladıkça
İki tanrı çeker arabasını
Ölümün, dağlara doğru.

Yaprak yaprak suçsuzluğunu
Soyduğum serin bıldırcın
Kuşlar dal değiştirdikçe
Savunur kendini solgun,
Aracısız bir ses gibi
Sallanan aralık kadın

Kuşlar dal değiştirdikçe
Sokağı dönen gözleri
Çalar çiniye çiniye

Susunca bir ağaçtır
Otağı sessizliğin,
Loncaların bakırı
Konuşunca da

Ve ay
Devşirir ensesindeki
Ihlamur çiçeğini,
Ay,
Arka güneş.

İŞTE TAM BU SAATLERDE

İşte tam bu saatlerde bir yara gibidir su
Yeni deşilmiş uçlarında sokakların, küçük uçlarında.
Senin güneş sarnıcı gözlerin
Ölüm yası içindeki bir evde
Olmaması gereken bir şey gibi, kırılan bir ayna gibi.
Bu saatlerde.
Çarmıhını yanından eksik etmeyen bir İsa gibi
Merdiven taşıyan bir adam görüyoruz
Sırtında on iki basamak taşıyan bir adam görüyoruz
Bu adamı ne kadar çok seviyorum, bu kuşu ne kadar
Sen ne seviyorsun sen zaten sevince
Alnınla ayıklarsın yeryüzünü,
Çardaklar binaların ağızlarında
Aşar gider kendi sınırlarını,
Köpekler gizli bir dağı havlar.

Bunlar iyidir diyorum bunlar senden haberli,
Yoksa nerden bilecekler
Karbon sınırında yaşayan balıklar
Kovadan sızan hicret gününü,
Peygamberin parmaklarına asıp paltolarını
Nasıl girecekler tanrıevine

Mucizesever müslümanlar,
Ve On Binlerin Dönüşü sırasında
Greklerin keçilerle çiftleştiği
Dağ yolları neyle donanacak?

Yine de yine de sevişirken
Kullandığımız her kelime
Hırsızın devirdiği eşya.

Minibüslerle morarmış sokaklar
Buğdayın parayla değişildiği
Paranın ekmekle değişildiği
Ekmeğin tütünle değişildiği
Tütünün acıyla değişildiği
Ve artık hiçbir şeyle değişilmediği acının.
O sokaklarda.
Saatler yağmuru gösteriyor,
Bugün bu küçük salı günü
Her şeyi eksik İstanbul'un, tepelerinden başka,
Yalnız Galata
Galata
Gecenin bodrumlarında beslediği
O tükenmez paslanma tutkusunu
Bir ağız mızıkası halinde

Denize yediriyor yavaş yavaş

BENİ ÖP SONRA DOĞUR BENİ

Şimdi
utançtır tanelenen
sarışın çocukların başaklarında.

Ovadan
gözü bağlı bir leylak kokusu ovadan
çeviriyor o küçücük güneşimizi.

Taşarak evlerden taraçalardan
gelip sesime yerleşiyor.

Sesimin esnek baldıranı
sesimin alaca baldıranı.

Ve kuşlara doğru
fildişi: rüzgârın tavrı.
Dağ: güneş iskeleti.

Tahta heykeller arasında
denizin yavrusu kocaman.

Kan görüyorum taş görüyorum

bütün heykeller arasında
karabasan ılık acemi
–uykusuzluğun sütlü inciri–
kovanlara sızmıyor.

Annem çok küçükken öldü
beni öp, sonra doğur beni.

(*Papirüs*, Sayı: 1, Haziran 1966)

YUNUS Kİ SÜTDİŞLERİYLE TÜRKÇENİN…

Yunus ki sütdişleriyle Türkçenin
Ne güzel biçmişti gök ekinini,
Düşman müşman girmeden araya
Dolanıp bütün yukarı illeri
Toz duman içinde yollar boyunca
Canından sızdırmıştı şiiri;
Vasf-ı Hal'inde öyle esrikti
Acı dirliği Âşık Paşa'nın,
Günlük gibi havayı doldururdu
Sevginin ve kimyanın öğretisi;

Bursa'da otlar ağaçlar arasında
Kim yazdı günün aydınlığın
O diri o insan yüzlü beratını
Başka kim yazdı Emir Sultan'dan;
Ve Balım Sultan Urum abdallarından
Baba dostlarıyla kadınlarla
Birtakım ilişkilerden sıyrılarak
Çıkarak karıkocalığın dükkânından
Tuttu aynasında Kızıl Deli'yi;
Yağmur altında sicim gibi
Parasını serperken havuzlara

Âşık Garip unutmuştu kendini
Aklını fikrini takıp Mecnun’a;
Oralarda sevgili bir küfür gibi
Son yükselişi gibi bir sesin
Demirin taşın yergisiyle dolu
O çimenleri yeşerten nârâ
O dalga dalga yayılan
Anamın içi gibi ovalara,
Ve indi mi birdenbire inen
Sımsıcak bir şafak gibi dağlara,
>

Sütbeyaz Ayvaz Kankırmızı Köroğlu;
Sen ki şu kısacık hayatında
Sevdin ve yaşadın kelimeleri
Bir gün bile düşürmedin kalbinden
Yarana bastığın o büyülü deyimi
Niye mi koşarsın böyle ufka doğru
Pir Sultan mı ısmarladı seni
Kızılırmaktan öte Sivas’a doğru
Yeryüzü gökyüzü ve sabah vakti
Bilece uçarsınız hastanız ulu
Alnında göğsünde parmak uçlarında
Kan pıhtısının ısrarlı bakışı

Siyaset meydanı hıncahınç dolu,
Ustamın gözlerindeki son damla mavi
Takılıp kalmış kipriklerine,
Perçemi uysalca dolanmış darağacına;
Uzakta kavaklar kuşku sorulu
Bir tambur dehşeti sazında
Hazırlar kaderini Kadı Burhanettin'in
Olsa da bir gün Sivas'a sultan
Fışkıracaktır kanı bir tuyuğ gibi
Azeri ağzıyla koçlara devran
Bir tuyuğ gibi elemsiz bir fıskiye gibi
Başı omuzundan kaydığı zaman;
Sen ki gözlerinle görmüştün 57'de
Babanın parçalanmış beynini
Kâğıt bir paketle koydular mezara
İstesen belki elleyebilirdin de
Ama ağlamak haramdı sana
O günler istesen de istemesen de
Boğazında buruldu kaldı Türkçe
Mevsimlerin tülüne sarılı halde
Yıllarca dinlendirdin acını
Utandın ondan korktun bir bakıma

Sakladın geleninden gideninden;

Ve sen daha nice rastlantılarla
Nice suçsuzun başında bulundun ki
Göğe urmak ister gözbebekleri
Nice şair nice duyarlık elçisi
Zehir Kazak zıkkım Gedayi
Bir buğday yüzlü zülfü dolaşığın
Özlemiyle karmış doğanın buyruğunu
Kütüğü nakıştan beter olmuş
Nar çiçeği Karacaoğlan;
Yaz kış yapraklı Dertli Boran;
Ezilmişin tutanakçısı Kabasakal;
Dördüncü Murad'ın çılgınlığıyla
Yeniçeri bedenine nişanlar vuran
Seyrek asker Kayıkçı Kul Mustafa;
İşgal acılarından mavi bir lirizm çıkaran
Maliyeci şairlerin ilki Bayburtlu Zihni;
Ve sürgün şairlerin ne ilki ne de sonuncusu
Yiğit ve açık Türkmen: Dadaloğlu;
Kamu kuşların yedi bin yıl
Tam bir danişmendlik içre uçtuğu
Ve gülün tek bir solukta
Köy köy dağılıp kahverengide
Kent kent kırmızıda toplandığı Gülşehri;
Kim bu Gülşehri öksüz Emrah kim?

Şems Banu ne olacak Kişverkişan nere kalesi?

Ya Ulu Camiin ünlü romancısı

Yalvaçlara kimlik kâğıdı dağıtan

Çekidüzeni unutulmaz Süleyman Çelebi?

Sen işte bunlarla bildin Türkçeyi

Bunlarla

Gelen giden obayı sevdi

(*Papirüs*, Sayı: 32, Şubat 1969)

KAN VAR BÜTÜN KELİMELERİN ALTINDA

Posta arabalarından söz et bana
Kan var bütün kelimelerin altında
Ezop’un şu lanetli dilinden söz et
Kan var bütün kelimelerin altında
Umulmadık bir gün olabilir bugün
Aslan kardeşçe uzanabilir kayalıklara
Bir çay söyle yağmurların kokusunda
Kan var bütün kelimelerin altında
İşte durup dururken şurda
Bir yelpaze gibi açıldı sesin
Güzün en gürültülü kanadında
Göğün en ince dalında

Kan var bütün kelimelerin altında
Umulmadık bir gün olabilir bugün
Bir çeşme gibi akabilir cumartesi
Çığlığındaki sessiz harfler
Dün gecenin ağırlığıdır damarlarında
Ne güzel konuşur sokak satıcıları
Fötr şapkalarıyla ne kalabalıktırlar
Ve çiçekçi kızların göğüsleri
Daha suçsuzdur kırlangıç yumurtasından

Kan var bütün kelimelerin altında
Yaprağını dökecek ağaç yok burda
Ama ışık dökebilir olanca renklerini
Sürekli işbaşındadır belleğin
Tanık şairler arasında
Oyuncu arkadaşlar arasında

Yolculuk bir kafiye arayabilir
Atının kuyruğundaki düğümde

Ölüm bir kafiye arayabilir
Ak gömleğinde

Yol bir kafiye arar ve bulur
Dönemeçlerin benzerliğinde

Kan var bütün kelimelerin altında
Bir gül al eline sözgelimi
Kan var bütün kelimelerin altında
Beş dakka tut bir aynanın önünde
Sonra kes o aynadan bir tutam
Beyaz bir tülbent içinde
Koy iç cebine
Bütün bir ömür kokar o ayna

Kan var bütün kelimelerin altında
İşte o kandır senin gülüşün
Sızmıştır hayatın derinlerine
Siyahtır orda kırmızıdır
Daldan dala atlar
Sever çocuklara anlatılan masalları
Ama iş savunmaya gelince
Yalnız alevi savunur
Ve güneşin solmaz çekirdeğini
Yalnız doruklarda

Umulmadık bir gün olabilir bugün
Kan var bütün kelimelerin altında

(*Papirüs*, Sayı: 36, Haziran 1969)

VAKİT VAR DAHA

Elif Lâm Mim. Yirmi üç haziran dokuz yüz altmış yedi
Bulanık atmosferin içinde gözlerim sımsıcak;
Yeldeğirmeni'nden denize sarpa sararak inen bir sokakta.
Vakit tamamdır diyorum. Ve sokağın sesi

Diyor ki değil daha
Vakit var daha

Bir kilise tadı taşıyor Dolmabahçe camiinin pencereleri
Uzaktan bakmak şartıyla ve aydınlık oluşunu saymazsak;
Ve denizin gişesinde oturan kısa boylu saat kulesi
Yakasının içine kaydırmış hafifçe basınç-ölçerini

Diyor ki değil daha
Vakit var daha

Mermerin memelerinden hafifçe hafifçe damlıyor mavi
İlk mavi, doğru mavi, çayır çimen bilgisi
Cücükleniyor orda hemen ılık menekşesi Şems'in
Çalgıcısını da yanında gezdirirdi Konya'da Şems ki

Diyor ki değil daha

Vakit var daha

Bir koku gibi dururdu parmağı yüzüğünün içinde
Gerindikçe bütün Doğuya yayardı bedenini,
Sağlığından çerçeveler yaratır Kelime Hatun
Uzun uzun duyardı gözlerine çekilmiş mili

Diyor ki değil daha
Vakit var daha

Evlerden çadırlardan toplananlar bini buldukça
Padişahın önünde törenle uçuruldu kelleleri.
Geceyi bir dert gibi geride bırakan Yahudiye
Gündüz de tırnaklı hayvanların eti haram edildi

Diyor ki değil daha
Vakit var daha

Genç Osman annesinin rahmini çekip üstüne
Adı burgaçlara yazılsın diye bekledi.
Ve Sinan düdenlerde olsun diye ölümü
Kurduğu her yapının temelini suya indirdi

Diyor ki değil daha

Vakit var daha

Düşmanına ilerlerken tuhafça gülerdi
Köroğlu’nun sırtında üst üste dokuz dombay derisi.
Ve kaçarken yılan sokmuş orman perisi
Gözleriyle izlerdi sessizce erkeğini

Diyor ki değil daha
Vakit var daha

Deve, devenin üstünde tabut, biri çekiyor deveyi
Üçü de Ali: deve, deveyi çeken ve tabutun içindeki,
Çılgın gibi koşuyorum köylerden şehirlere
Başını kayalara vura vura ilerleyen bir insan seli

Diyor ki değil daha
Vakit var daha
>

Hafif kanlı Chevrolet’ler, hırslı Pontiac’lar, kıranta Buick’ler
Gürültüyle akıp gidiyor General Motors’un enikleri;
Ve ağır kıçlı, geniş çeneli, soluklu arabaları Ford’un;
Ve ağaçlar görüyor, gözlüklü, iri kıyım Chrysler ailesini

Diyor ki değil daha
Vakit var daha

Sokak lambaları yerebatanlar yük kamyonları
Almadan edemeyeceğimiz bir selam gibi
Sırtlar arkalar talvekler duldalar öte yüzler
Ve kuyuya sarkıtılmış bir testinin dibi

Diyor ki değil daha
Vakit var daha

(*Papirüs*, Sayı: 38, Ağustos 1969)

ORTADOĞU

I.

Anlat onu:

Lâledir
Devesinin boynunda düğüm

Gecedir
Katırının gözünde sahtiyan

Sestir akar
Atının koşumlarından demir

Ve o dilenir
Sara taklidi yaparak

Nedir sandığa basılı bez
Aşevine giden işçiler
Neden ekmeklerini de yanlarında götürürler
Kimin gözleri tülbentle bağlı
Annesi bağladı hangi niyetle bağladı
Gömleği yastığının altında

Hiç giymeyecek o gömleği onu anlat
Her kelime yeniden söylenmektedir
Yeniden yeniden söylenmektedir
Ve her kelimenin anlamı
Başka olmaktadır bir öncekinden
Bütün gereksiz anıtları yıkmaktadır
Anıt sözü anıtları yıkmaktadır
Irmaklar ırmaklar
Irmak sözü ırmakları çoğaltmaktadır
>

Yeniden yeniden çoğaltmaktadır
Bir kez daha söyle ırmak sözünü
Suçüstü bastırmaktadır karanlıkları
Buradan göz alabildiğine
Donanmış tek ağaç görmeyeceksin
Ama irili ufaklı göllerle gamzelenir toprak
Anlat nasıl boşaltıldı o şehirler
Kumla çamurla tıkandı her biri
Çirkin kuşları ağulu böcekleri besledi
Sayda'yı Hatusas'ı Troya'yı
Alfabe ihraç eden Fenike'yi
Alfabe ithal eden Ankara'yı

Birbirine girmiş yazıları
Taşbasması merkezleri, savaş arabalarını
İki nöbetçiyi anlat
Uygarlık kuzeye doğru çekilirken
Akdeniz kıyılarına iki nöbetçi dikti
Güneşi bir de şiiri

İlk adımda ürperen çiçekleri
İlk adımda çiçekler ürperir
Bir çiçek adı: papatya
Bir çiçek adı: leylak
Bir çiçek adı: yaz çiçeği
Bir çiçek adı: kış çiçeği
Bir çiçek adı: Tanrım
Hafiften hafiften seyriyor
Serseri kurşunun hedefi

Buradan gözalabildiğine
Tek ve seyrek göreceksin yağmuru
Ama her damla dopdoludur
Ve her damlada
Taşıran-damla onuru vardır
Bunun için kördür şerbet
Bunun için etoburdur petrol

Bunun için öfkelidir özsu

Morarıyor faltaşı

(*Papirüs*, Sayı: 13, Haziran 1967)

İKİ ŞEY

Silmeye çalışma yavrum
lekeni gözyaşlarınla,
çünkü bitektir leke
taşır görkemli düşlere
mahvolmaz renklerini dehşetin
karanlık yol açıp kendine
en yalın suda bile
bir uçurum özü tanır
güvenli derbentlere,
sıfatıdır ölüm
kavrulan işçi arının
azgın peteğinin içinde,
sayıklasa da ağaç
gövdesine kazılı adı
sürecektir yaprağını
bucurgatların sesine,
ve ay soğutacaktır
kıkırdağını
uçarı, gergin tayların,
silmeye çalışma yavrum
bir bildiridir leke
günden ve bedenden

yüreğe ve kansere.
Sivas’ta mı Malatya’da mı
bir çocuk görmüştüm eskiden
kaşları uzaklardan geliyor
sımsıcak bitişiyordu alnında,
dişlerinde boylamların serinliği,
tam ben davranıp
bir iki çift söz
söyleyecektim ki
bir şey oldu birden

nasıl oldu bilmiyorum
bir anda
çarpıtıverdi yeryüzünü,
bir kelime mi söylemişti?
bir şeye dikkat mi etmişti?
Sivas’ta mı, Malatya’da mı
baktım
her yaprak sarartıyordu şehri,
güz kanıtlarıyla işleyen bir kış
düzlükleri tutmak üzereydi,
baktım
mekkâreleri güneşin
çekip götürüyordu patikalardan

saçı sakalına karışmış dağlara
ağır ağır bir ikindiyi.
İki şey: aşk ve şiir
bunlar kuşkuyla çiftleşir,
bir şey eksiktir sanki
ve vakit vardır daha,
ikircikler içinde
sallamaz Eflatun’u
çünkü pazarlık
biraz bilgi işidir,
çığlık çünkü
avurtlarından değil
iliklerinden kopar
öksüz çocukların,
Ferazdak’ın savunusu gibi
şeytansı, cesur,
silmeye çalışma yavrum,
iki şey: aşk ve şiir
mutsuzlukla beslenir biri
biri ona dönüşür

(*Papirüs*, Sayı: 9, Şubat 1967)

KAHVALTI

Yemek yemek üstüne ne düşünürsünüz bilmem

Ama kahvaltının mutlulukla bir ilgisi olmalı

TEKNOKRATLAR

Bütün mimarlar yüksek, mühendisler de

Bir sen kaldın alçak mimar ey Sinan Usta!

TEK YASAK

Özgürlüğün geldiği gün

O gün ölmek yasak!

DÖRT MEVSİM

Bahar mezarına gömsünler sizi
Yapraklar gibi buluştunuzdu
Kokular gibi seviştinizdi
Bahar mezarına gömsünler sizi

Yaz mezarına gömsünler sizi
İlk kezmiş gibi buluştunuzdu
Son kezmiş gibi seviştinizdi
Yaz mezarına gömsünler sizi

Güz mezarına gömsünler sizi
Salkımlar gibi buluştunuzdu
Ağular gibi seviştinizdi
Güz mezarına gömsünler sizi

Kış mezarına gömsünler sizi
Sokaklar gibi buluştunuzdu
Çarşılar gibi seviştinizdi
Kış mezarına gömsünler sizi.

YAKIN

Güzelsin sevgilim,

Ama çok yakından!

KARNE

Ilım günleri gelirdi taraçalar
Uzatırdı mevsimölçerlerini
Tıkabasa yaprak arka pencere
İnsan iki kişiyi sevebilir mi

Onunla aşkımız, o diyorum ona,
Bir kez söylenmiş ve istense de
Bir daha geri alınamaz
Kırıcı sözler gibiydi

Tartışıp dururduk yollarda
Hızla çevirirdi başını
Çiçek aşısı gibi bakardı
Seğirtir karşı kaldırıma

Ötekiyse nasıl incelikli
Türkçe sığmazdı ağzına
Bir ilçeyi sever gibi
Yürürdü odalarda

Parmakları her yana döner
Bir yetenek gibi gelişirdi

Dursuz duraksız güdülerime
Bir şeyler katardı düşüncemsi

Birinin ısırığı badem şekeri
İç kaslarıyla uçar biri
Yüz kez yırtılmıştır gömleğim
Doksan dokuz kez de dikildi

Kısacası o yıllarda ben
Hayatım karışık çantam gibi
İki kişiyi birden severdim
Karnemde sevinç bir aşk iki

AMA SENİN

Daha neyim olayım isterdin,
Örneğinim senin!

Nal Süreyya

TAŞIRAN DAMLA

Arı mısın türkü boku musun ne
Seviyorum seni taşıran damla
Adın yazılı gün sonlarına
Kaldırdığın toz anayol tozu
Arı mısın türkü boku musun ne

Gün gelir bir sürü şey
Zoruna gitmeye başlar gerçeğin
Yenilgiler de birikir ilenç de
Kentlerin sarı gözeneklerinde
Zoruna gitmeye başlar gerçeğin

Saçlarının arasına düşmüş
Orda ilk kez öpülmüş taze;
Törene götürülmüş çiçekler
Mayıs mıdır artık Ekim mi olur
Törenden artakalan çiçekler

Zıngadak duran bahçe
Telgraf direğinde vınıltı
Son kış son sıcak aşın anısı
Sözcükler gömlek değiştirir

Son sıcak lafın anısı

Bir sokak daha mı kaldı
Belki işte tam o sokakta
Taçyapraklı mahrem dakika
Birimlerin için için hıncı
Herhangi bir dakika

Harara tıkılmış pamuk
Dipten oynayan dalga
Gül ki bardakta durmaz
Kamış ki kamaşmakta
Kamış ki kamaşmakta

Gelir geçer otomobiller ki
Ayışığı kaç para,
Sen güneşin her anlık dergisi
Bin yıllık aboneyim sana
Seviyorum seni taşıran damla

FOTOĞRAF

Durakta üç kişi
Adam kadın ve çocuk

Adamın elleri ceplerinde
Kadın çocuğun elini tutmuş

Adam hüzünlü
Hüzünlü şarkılar gibi hüzünlü

Kadın güzel
Güzel anılar gibi güzel

Çocuk
Güzel anılar gibi hüzünlü
Hüzünlü şarkılar gibi güzel

CEYHUN ATUF KANSU
CEYHUN ATUF KANSU
CEYHUN ATUF KANSU

Hekim

Avucunun içinde mevsimin yüreği

Dost

Sözleri “soğan kadar şirin”

Ses

Buğdayın gülün sesi değil, onların kendisi

Kızkardeş

Anadolu’nun küçük kızkardeşi

Ağabey

Sahi ne kadar da uzun paltosu

Öğretmen

Sevgi öğretmeni

Şair

Kalemi işaret parmağı ve ortaparmak arasında

Alçakgönüllü

Koparmıştı saatinin akrebini

Deli

Çocukların delisi yıldız delisi

Ezgi

El ayasından oval ezgi

Sözcük

Ağızdan, değirmi sözcük

Kırmızı

Kızamık ve gelincik

Mavi

Su ve gök öğesi

Kansu

Kan ve su

Atardamar kanı

Kaynak suyu

ADI

İLHAN BERK

OLAN ŞİİR

Nurullah Ataç çeliştirmen
Tahir Alangu soruşturman
Cevdet Kudret deriştirmen
Suut Kemal çekiştirmen
Mehmet Kaplan uyuşturman

Sabahattin Eyüboğlu yetiştirmen
Orhan Burian barıştırman
Vedat Günyol biliştirmen
Adnan Benk veriştirmen
Fahir Onger geçiştirmen

Memet Fuat alıştırman
Fethi Naci kızıştırman
Hüseyin Cöntürk yarıştırman
Rauf Mutluay doluşturman
Asım Bezirci koğuşturman

Mehmet H. Doğan geliştirmen
Doğan Hızlan buluşturman
Konur Ertop araştırman

Vecihi Timuroğlu seviştirmen

Muzaffer Uyguner üleştirmen

Adnan Binyazar örtüştürmen

Füsun Akatlı konuşturman

Atilla Özkırımlı dalaştırman

Murat Belge yakıştırman

Enis Batur ileştirmen

İlhan Berk eleştirmen

BEHÇET NECATİGİL

ŞİİRLERİNİ

NEREYE YAZARDI

Renksemez camgöz
Hep arka pencereden baktı,
Orada, oralarda sabah akşam
Solgun ay altında kasımpatı
— Nereye mi yazardı dizelerini
Bir şey çıkmamış biletlerin kenarına yazardı.

Bir kapı mı açılıyor
Hemen menteşeye kayardı gözleri
Küçük ev aletleri kerpeten mengene
Giderek onda alışkanlık yarattı
— Nereye mi yazardı dizelerini
İlaç kutularının üstüne yazardı.

Yazısı 1928 yazısı
Atatürk'ün elyazısı
Ama sıkılganlıktan mı neden
Fazlaca bastırılmış bir yazı
— Nereye mi yazardı dizelerini
Kâğıt peçetelere yazardı.
>

Çiğnediği sözcükler, ağzının kenarında
Salya değil köpük halinde toplanırdı
Ve zarif kemerini örtme duygusuyla
Şal gibi aşağı akardı boyunbağı
— Nereye mi yazardı dizelerini
Plastikten oyuncakların üstüne yazardı.

Koca Barbaros’a karşın
Beşiktaş biraz odur artık,
Küçük bir oda versinler
Kehribar yüzü öylece kalsın
— Nereye mi yazardı dizelerini
Tırnaklarının üstüne yazardı.

DİLEKÇE

Sokağımsan
Ben anahtarı çevirdiğim zaman
Kapanan evin kapısı değil,
Senin kapın olsun açılan.

Adresimsen,
Mektuplarım doğru dürüst gelsin;
İki kişi telefonla konuşurken
Olmayalım hemen üç kişi.

Kentimsen,
Başka kentler de girsin araya;
Daha bir sevinçle katılayım,
Şenliğimsen.

Her şeyi yaz, tarihimsen,
Ama her bir şeyi;
Dilimsen,
Sen de koru biraz dilliğini.

Düşüncemsen,
Kızkardeşim pencereyi açsın;

Sorguçlu bir ışık aracılığıyla
Günyenisi dolsun içeri.

Uzat saçlarını Frigya,
Yarimsen,

Yurdumsan,
Söz ver Anadolu!

EDİP

CANSEVER

Yeşil ipek gömleğinin yakası
Büyük zamana düşer.

Her şeyin fazlası zararlıdır ya,
Fazla şiirden öldü Edip Cansever.

AÇILMAMIŞ KAPILAR

Sevdiğin kentlerin selamı sanki
Sülüs kamyon şoförleri
Kûfi hamallar

Anılar hep sonbaharda gibidir
astrakan gecede
süt yıldızlar

Belleğinin yerini tutar kadehindeki
Taşlar taş kemerler
İvedi sarmaşıklar

Hayatını sarsan binbir andan
adlarını yıllara
veren yargıç krallar

Ne varsa yarım kalmış, geleceğindir
Bir kez girilmiş sokaklar
Açılmamış kapılar

Bilir misin iki kökeni var hüznüniyetinin:
çiçek durumu aşklar

yaprak düzeni siyasalar

LAVANTA

Odanız kızkardeşinizdir,
Büyük Ş‘lerle iner giysiniz;
Bir kez onarılmış anıt mihrap;
Hemen pencereye geçersiniz.

Bütün şarkıları düşünün,
Sizin yüzünüz çıkar ortaya,
Konsolun üstünde yelpaze,
Yan yana yan yana düşünün ama.

En derin çizgiler, güzelim,
En tatlı anlardan kalma…
Değme acı baş edemez
Hazların lâl oyuklarıyla.

Çıkarken yığılan basamaklar
Kaçı kaçıverirler inerken,
Beyaz sunağıyla gotik tapınak,
Eliniz sanki hep tırabzanda.

Bir şeyiniz olayım sizin,
Hani nasıl isterseniz,

Oğlunuz, kiracınız, sevgiliniz;

Dünyanın bir ucuna

Birlikte gider miyiz?

>

Bekletilmiş ipeklinizden

Kopmaya can atar bir düğme;

Boş verin, o düğme hayın,

Gider miyiz?

Şimdiye dek düşünmediyseniz

Bakmayın içinde ne var,

Küçük bir kitaptır yaşamak

Elinde tutmaya yarar.

KARACAOĞLAN

Kilimim siyahtır bütün renklerden
İçinde kil var milim var

Umut'un içinde mut varsa
Umutsuzluğun da içinde umut

Bağnazlığın içinde Banaz
Götürüp sonra Sivas'ta astılar

Ülkemin ırmakları dışarı akar
Neden bilmem can havliyle akar

Akarsuların hepsi karasu
Dağ doruklarında denizyıldızı çakıllar

Akıntılar akıntılar ters akıntılar
Üstünde simürg uçar

Mahpusta beyaz elli Musa
Balıkçıl yürüyüşlü firavunlar

Kedi adımlı dışişleri bakanları

Onun parmaklarıyla konuşurlar

Ayrılık vezirleri yabancıl yontular
Nâzımdaki nâzı okşar gibi dururlar
>

Babam sayrı düşmüş, döşeğinin altında
Kasım güneşi ve asık yüzlü tanrılar

Yaş otuz beş dantel gibi ortasından
Sessizce yırtılmış temiz yüzlü hacılar

Karacaoğlan der ki göçüm söküldü
Kilimim parça parça acılar al al açar.

TURGUT UYAR

Ak odada oturur
Kapısı penceresinden çok

Gözlerinde yıldızlar
Serin yerde durur

Bir elinde kadeh
Öbürünü yarasına bastırır

İnşaattan ses gelir
Bir şeyi okşar gibidir

Uzanıp durmuş mahcup
Işığagöçerin şarkısı

Dönülmez dizeler içinde
Onunkiler gülaçılır

Öldüğü gün
Hepimizi işten attılar.

SİGARAYI

BIRAKANIN

ŞİİRİ

Eskiden birinci işimdi sigara içmek

Şimdiyse içmemek birinci işim.

KISA TÜRKİYE

TARİHİ I

Şelaleye
Düşmüştür
Zeytinin dali;
Celaliyim
Celalisin
Celali.

KISA TÜRKİYE

TARİHİ II

Üç anayasa
ortasında büyüdün:

Biri akasya
Biri gül
Biri zakkum.

KISA TÜRKİYE

TARİHİ III

Türkiye’nin adı,
Soyadı yasasından beri
Atatürk adından
Soyutlanamadı:

1930’lu yıllarda
Etitürkiye;

1940’lı yıllarda
Atetürkiye;

1950’li yıllarda,
Ûditürkiye;

1960’lı yıllarda
Ötetürkiye;

1970’li yıllarda,
Atatürkiye;

1980’li yıllarda,

Adıtürkiye;

Mavi yolculuklar var bir de,
O yunani o güzel yolculuklarda,
Hemen her zaman:
Adatürkiye.

KISA TÜRKİYE

TARİHİ IV

O yıllarda ülkemizde
Çeşitli hükümlerle
Yetmiş iki dilden
İkisi yasaklanmıştı:

İkincisi Türkçe.

KISA TÜRKİYE

TARİHİ V

Kahvede subay yok,

Bu nasıl iştir!

KEHANET 1985

Lokman şair senin hayatın
Yedi kırlangıcın hayatı kadar
Altısını ardı ardına yaşadın

SİZ,

SAATLERİ

Siz, saatleri yaşadınız. Zamantaşlarını. Niceldir saatler. Adsızdırlar. Renklerini, kokularını kişiselliklerden alırlar.

Aylar birbirinin içinden yürüyebilir. Ağustosta bile Marta gönderme vardır. Yine de gönderme mevsim mantığıyla sınırlıdır.

Günlerse bambaşka. Bir günün öbürünün önüne geçmesine izin yok. Günün gizi hem kişiselliğimizde, hem de onun kendi kişiselliğinde.

Siz, saatleri yaşadınız. *Henüz sözcük haline dönüşmemiş, ya da bir sözcük karşılığı oluşmamış durumlar* yarattınız. Tanığınızım.

Aylar ayları açıklıyor.

Saatler saatleri kum saatiyle açıklayabiliyor.

Açıklanmayan tek şey aşk: En büyük sayrılık ve en büyük sağlık.

Günü tam gelmemiş olarak bir yanını gizleyen duygu.

Denetçi anlamaz, tarihçi atlar, terzi bir araya getiremez, sanatçı elden kaçırır.

Kent yıkılıyor. Sokaklar uçtan uca kazılmış. Sesimiz radyasyon içinde. Mühendisler geldiler; kedi resmini bile cetvelle çizerler. Gözlemevinde art arda mevsimler sökülür.

Mahşerin ortalık yerinde size rastladık. Elinizi şuramıza koydunuz.

Sürgündük. Göçebeliğin elverişli yanlarını da yitirmiş gibiydik. Yanınızda göçmen olduk. Bir yerleşmişlik duygusu ki, hırkamız yazlık sinemada iliklenir.

Güneş her sabah verilmiş bir söz gibi doğuyordu.

Gerçek neydi biliyor musunuz: Her şey.

Yüz yıl sonra bugün yaşayan hiçbir anne, hiçbir sevgili, hiçbir bebek, hiçbir bıldırcın, hiçbir balina, hiçbir örümcek, hiçbir aslan, hiçbir ceylan, hiçbir yılan var olmayacak. Ayrı bir kardeşlik kanıtı değil mi bu? Hayat kanıtı. Birbirimizin her yönden çağdaşıyız.

Siz tebeşirle karatahtaya ne güzel yazan.

Kuzular için özel bir bölüm açmayı da hiç unutmayan.

Saatlerle yaşadınız. *Düşlerinizde doğulu bir ressamın elinden çıkmış ağırlıksız yapraklar.*

Kızböceği de göründü. Gece de uçmaya başlamış.

Bakır kaptan günlük kokusu yayılır.

Geceyle birlikte.

Gece de.

Sen Serpin, sen Nuri, orda burda nasıl dolaştırdınız. Benziyordunuz. Aynı kişi miydiniz?

İki din var: siyah ve beyaz. Gerisi?..

İKİ

KALP

İki kalp arasında en kısa yol:
Birbirine uzanmış ve zaman zaman
Ancak parmak uçlarıyla değebilen
İki kol.

Merdivenlerin oraya koşuyorum,
Beklemek gövde kazanması zamanın;
Çok erken gelmişim seni bulamıyorum,
Bir şeyin provası yapılıyor sanki.

Kuşlar toplanmışlar göçüyorlar
Keşke yalnız bunun için sevseydim seni.

DAHA

BEN

Daha ben ilk kazmayı vurmadan
Elime gelen Karabitki'li testi,
Nefertiti'nin mutfağı sayılan yerde
Koyu sır yeni hicret yollarını kesti.

Terimler, eşekarıları sözcüklerin,
Acımasızdırlar, adsız ve süeldirler,
Önlerine katarak insan ve hayvan listelerini
Sabah akşam kapınızın önünden geçirirler.

Fazıl Hüsnü diyor ki, ne diyor Fazıl Hüsnü?..
Keşke yalnız bunun için sevseydim seni.

BİR

MİNELİ

Bir mineli altın saat,
Bir altın köstek ve madalyon
Bir roza maşallah,
On iki miskal inci.

Madalyonunu ve boncuğunu
İttim içeri,
Gözlerimizin dibi karıştı
Dağyollarının uzak dumanı gibi.

Ve konsolun üstünde noksan bir gümüş kutu
Keşke yalnız bunun için sevseydim seni.

HİÇBİR

SEMTTE

Hiçbir semtte berberin olmadı,
1954-1980 yılları arasında,
26 yılda 28 ev değiştirdin;
Leke kuşağı nasıl bilmez seni!

Arabesk nedir diye düşünmüştünüz:
Şebboy sesli bir cümbüş, eza içinde;
Eşitlik midir komedya, içtenlik mi,
Erdem diye benimsenmesi mi fırsatsızlığın?

Yürüyoruz bütünlemeye kalmış bir sessizlikte
Keşke yalnız bunun için sevseydim seni.

BİR

KIŞ

Bir kış göğü gibi o saat alçalır ölüm,
Yalnız işitme duyusu kalır ortada.
Asya kentleri yürür dururlar,
Höyükler burnumda hızma.

Uzakta dev bir damla: Pırıl pırıl Pencap!
Tabanlarından kayıp duran sütunlar
Yitmiş bir geleceğin işaret parmakları;
Horasan uykusuna havlayan köpekler, Buhara.

Uzaklara bir bakışın vardı kafeteryada
Keşke yalnız bunun için sevseydim seni.

PİRİ

REİS

Piri Reis geri çekmiştir haritasını
Azmayı çoktan unutmuştur hayvanlar;
Başlamıştır Sultanahmet sürüncemesi,
Kızlar yatakta yan yatmaya başlar.

Ben atımı böyle dört sürüyorum ya,
Yetişmek için mi, bilmem, kaçmak için mi?
Ya sen? Neden sende tehlike anlarına
Bunca hazırlıksız olma özeni?

Bir şey var, ancak makilerin orda söyleyebilirim,
Keşke yalnız bunun için sevseydim seni.

GECE

BİTKİLERİNDEN

Gece bitkilerinden korkuyorum,
Hayır, geceleri bitkilerden!
Gizlenirken vurulmuş ulaklara ağıttır
Bana açtığın her telefon.

İki kalp arasında en kısa yol:
Birbirine uzanmış ve zaman zaman
Ancak parmak uçlarıyla değebilen
İki kol.

An ki fıskiyesi sonsuzluğun
Keşke yalnız bunun için sevseydim seni.

11 BEYİT

Mutsuzluğumu yeterince hak etmek için
Geri döndüm kilometrelerce yürüdüm.

Baktım aşk dizesi ayakta duramıyor
Kadın adına da söylenmemişse.

Her aşkta en az on kişi vardır
Bunlar en yakınlar ve tanıklardır.

Sefih yazılardaki nem
İlk giysiyi anımsatır.

Bir çadır bir dağın eteğinde
Doğaya odalar tanıtır.

Sığınacak yer kalmadı
Chagall'daki eşeğin gözünden başka.

Rüzgârgülünü tıkayan kürk hayvanları
Atalarımız birlikte eleştirsin bizi.

Kuyuya sarkıtan kadın

Saçından kavrayıp kızkardeşimi.

Ey ışık ayı gönlübol Eylül
Doğuda bekle bizi perdeli kentte.

Öncesiz bakışları yeryüzünün
Krater gölleri.

Gökyüzünden başka şey görmemiş
O göller.

16 DİZE

Doru at doğru at,

Küfür diyorum bir saldırmama eylemidir.

İnsan süsüdür günah.

Gömmeden önce biraz gezdirin beni.

Zincir gibi öten ağaçkuşları.

Çayım kurudu kahvem taşsökülür.

Yeşil saçlı bataklık kızı.

Yazgının bir günlüğüne güncelleşmesi.

Gözlerinde İbni Sina bozukluğu.

Sazan pullarıyla örmüş kapısını.

Kaç kuruşa elden çıkarmış Alaska’sını?

Her şey kış buğdayı içinde öğütüldü.

Türler esridi kimse yok mu orada?

Renkleri tek tek alırsan hepsi tarikat.

Benim küçük kızçocuğu tanrım!

Mitos, yitme n’olur!

ŞARKISI-BEYAZ

Ayıcılar geçti, affedilmemiş insanlar geçti
Şehirler taş yürekliydi Şarkısı-beyaz
İnsanların büyük rüyaları vardı
İnsanlar bir ölümle öldüler ki
Sevgiler arasında şaşırıp
Bir unuttular ki deme gitsin.

Ben olanca kuvvetimle
Halatlara asılıyorum nafile
Ben ayrı düşmüşüm bir kere
Ayrı düşmüşüm insanlardan.
Bu yıldız tutmaz mavilikte
Ne deniz ne köpük kâr eder bana.

Arada bir ağlamak için
Onu kocaman ellerimle sevdim.
Ölüm daha saçlarına gelmemişti Şarkısı-beyaz
Saçlarını koynumda saklıyorum
Arada bir ağlamak için.

Ve suların altında mavileyin
Küstah bir çalparaydı ayağını uzatmış

Mes’ut hatırasına balıkların.
Ve kocaman küfürleriyle sarhoş
Yatardı yavaşlamış tüyleriyle
Gemicilerin öldürdüğü kuş.
>

Siraküzaya uğrayamadık
Torbadaki çakıllara baktım Şarkısı-beyaz
Benimkilerin üstünde üç tane hilâl
Üç tane uzun hilâl vardı, upuzun
Siraküza açıklarında bahanesiz bir yaz
Çalkandık durduk.

Ayıcılar geçti, mağlup insanlar geçti
Rüyalar darmadağındı Şarkısı-beyaz
Sonra dalgalar geldi dile
Sonra bir mavilik aldı her yerimizi;
Nasıl hatırlıyorsan dünyayı
Öyle.

(*Mülkiye*, Sayı: 11, Ocak 1953)

HAFTA SEKİZ

Karım vardı ya benim
Karım beni gölgemle aldatıyordu,
Saat yedi demeden daha
Onun kollarına atılıyordu.
Âşıkane cümlelerle filân hep
Bir değil, on değil, Allah'ın her gecesi
Karım beni gölgemle aldatıyordu…

Siz siz olun da dayanın dostlar
Gölgem beni artık takmaz olmuştu.
Meselâ ben şapkamı çıkarsam
O kazık gibi dikiliyordu,
Meselâ yolda yanyanayız değil mi
O bir taksi çevirip doğru eve.
Gölgem beni artık takmaz olmuştu.

O daima evde, karım daima güzel
Delirmek işten bile değildi.
Ne yapmak diye içimi yerken
Gölgemin karısı aklıma geldi,
Ben bu tarakta bezi olmayan
Ben gölgemin karısını ayartamazdım

Delirmek işten bile değildi.

En makûlü çırılçıplak bir çare;
Hafta sekiz cürmümeşhut bir…
Karım gözlerindeki son damla maviyi
Elleriyle saklıyordu her seferinde.
Başka bir şey olsa insan affedebilir
Ama namus vardı ortada namus,
Hafta sekiz cürmümeşhut bir…

(*Mülkiye*, Sayı: 13, Mart 1953)

Dİ GEL

Hem ayrıldık hemi de öldük
Kimimiz haritanın bir ucunda; kimimiz öbür
Kimimizin gözlerinde jandarma mavisi
Kimimizin bayrağı naftalin içinde.
Ah! İnanmadık bir türlü inanamadık
Gökyüzü acıyım demedi bize.
Kaç turna sürüsü süzülüp gitti
Buğdaylar kaçıncı sarardı üstümüze.
Ah! Umutsuz türküler yaktık, ağladık
Biz dayanamaz olduk gayri
Di gel gayri zalım ürüzger
Di gel…

(*Mülkiye*, Sayı: 14, Nisan 1953)

ŞİİR

Daha bir dokunaklı gelir şarkı şarkıdan
Daha bir duygulu oluruz, ağlarız
Bulutlar geçmedeyken, beyazken gürültüsüz
Olan umudumuzla kalakalırız ortalıkta
Bizim bu insanca üzgünlüğümüz dillere destan.

Daha bir yumuşak uçar kuş kuştan
Gecelerin yanısıra iyimser, yavaş
Yaşamanın mutluluğu sarar içimizi, serinleriz
Kalıverdik mi bütün utancımızı, yoksulluğumuzu
Başlar yeniden aramızda kadınlık, erkeklik, sevgililik
Sevdalanırız yeni baştan.

Daha bir sevgili gelir gün günden
Daha bir yaşanacak buluruz yeryüzünü
İçimizde bir titreme hep öyle kalan
İnsanlığımızdan ötürü, güzelliğimizden, çirkinliğimizden
Bize kavun karpuz veren Tanrıyı
Sevmek gerektiğini biliriz…

(*Mülkiye*, Sayı: 22, Şubat 1954)

KISA

Hayat kısa,
Kuşlar uçuyor.

Cemal Süreya

(*Yeni Yaprak*, Sayı: 2, Ocak 1989)

PERDELİ

Mutluluk,
Diyordu adam,
Her konuda
Tekrara düşecek kadar
Rahat olmak.

Rahatsın,
Diyordu kadın,
Ama o arada
Birdenbire
Odayı
Sözgelimi
Brezilya’ya
Çevirir
Bir çiçek.

İyi niyetlidir musluk,
Diyordu adam,
Yüzüne çarptığın
Ve içtiğin su
Aynı serinliktedir.

Mutluluk mu,
Diyordu kadın,
Mutluluk:
Açan tütün
Körelten tütün.

(*Yeni Yaprak*, Sayı: 6, Haziran 1989)

BENT KAPAĞI

I

Biliyorum papağan renklidir mahşer,
Aralık durur, harita, giysiler ve ten;
İlk kitapta kırksekiz, altıncıda üç;
Osmanlı burunlu muhabbet kuşları,
Anılar, diyor arka koltukta, işte anılar…

Şoför dayamış dirseğini arabanın kapısına.
Anılar diyor arka koltukta bir adam,
Bugün anılar nasıl da düş değeri kazanıyor!
Ertelenemez artık ağustos duygusu;
Son pişmanlık, inanın, fazla çiçek!

II

Sen eteklerinden erdemler sarkan
Kırmızı başlıklı pis kız,
Dağ - taş derdinde bahçe toprağı,
Kulplu platin, paçalı tavuk,
Geldin değiştirdin bütün anılarımı.

Ne tuhaf, seninle,

Bir bölüğünü kullanamasak bile,
Gerçekleştiremeyeceğimiz
Hiçbir özgürlük yok.

III
Dolmabahçe Sarayı‘nın altında
Zambak gibi hırsla açılıyor bir kuğu,

Doğru söyle
Beni mi seviyorsun Atatürk’ü mü?

Sessiz bent kapağı Hayrat yazı
Hüsnühat.
Kirli,

Anıtkabir romen rakamlarıyla kaç?

(*Milliyet Sanat*, Sayı: 221, Ağustos 1989)

GÖLLER DENİZLER

Ölüm mü,

Bir gölün dibinde durgun uykudasın.

Denizler?

Tanrılar karıştırır durur denizleri…

(*Yeni Yaprak*, Sayı: 12, Aralık 1989)

ÜSTÜ KALSIN

Ölüyorum tanrım
Bu da oldu işte.

Her ölüm erken ölümdür
Biliyorum tanrım.

Ama, ayrıca, aldığın şu hayat
Fena değildir..

Üstü kalsın..

(*Yeni Yaprak*, Sayı: 13, Ocak 1990)

ERCÜMENT UÇARI İÇİN

Şiiri doğurmaz,

Yumurtlar!

(*SEK* [Seçilmiş El Kitapları], Üçüncü Kitap, 1976)

BUGÜN NE?

Saat gecenin bir buçuğu (bugün günlerden ne?)
Gözlerinden uyku akan bir taksinin içindeyim
Geçip gidiyorum bütün hayatımı da seni de
Başkent en pahalı örümceğini biriktiriyor
Unutkanlık, acı, acılar, acılarımız
Biliyorum sen kaldın bir de hayatım kaldı geride
Eğlencenin (bayağı bir şölendi) ilerlediğini
Bir karnaval tadıyla ilerlediğini
Bir adamın bir öykü anlattığını, bir türkü söylediğini
Bir kadının saat onda masadan kalkıp gittiğini
Merkez kaymakamını, rejisör yardımcısını, Medet'i
Ve sonunda içinde yirmi çocuk taşıyan bir minibüs gibi
ÇARPIŞTIĞIMIZI. Senin başın dönüyor, benim bir ayağım basmıyor
Nasıl oluyor bütün bunlar nasıl oluyor?
Biliyorum tek bir güvercin onaylamayacak bunu
Tek bir sokak tek bir tezgâh tek bir saniye
Eksikliğe mi alışmışım ne? Mutsuzluğa mı yoksa?
Her şeyin ilk kez tam olmasını istiyorum da o mu olmuyor?
Neden kişi bir çiçek koparır gibi kaldırıyor da kadehini
Sonra kırgınlıkla vuruyor masaya elindeki sübyeyi?
Tek bir köpek onaylamayacak bunu tek bir Mayıs
Ne mi bugün? Perşembe. Sabah erken kalkmıştım

Hazinenin serin ve ışıksız koridorlarından, Gelirler’den;
Kâğıt hışırtısıyla dolu Bütçe’nin içinden
Bakanlık berberine selâm vererek
Gelmiş girmiştim odama (seviyorum da bu odayı)
Evet girmiştim, şimdiyse seni ve hayatımı
Ne olduğu iyice kestirilemeyen bir parıltı gibi
Geride bırakarak gidiyorum. Nereye?
Yarın bütün bu ağaçları sulayacaklar
>
Ağaçların Afroditini anımsadım şimdi
O ağacın yanından geçerken gökyüzü ne derindi
Ama bugünkü gökyüzü onun Ayrılıkça’ya berbat bir çevirisi
Sen metinde her nasılsa üç satır atlamıştın
Ben de geçmişe çevirdim bütün gelecek zaman kiplerini
Böyle yetişmişim ben, içim götürmez kenarından azıcık kesilmiş ekmeği
Hiç anımsamıyorum tam dolu olmayan bir bardaktan su içtiğimi
Karnaval. Soytarılar. Maskelilerle birleştiriyoruz masamızı
Bizim payımıza düştü şölenin kaçınılmaz trafiği
Gülüşlerimiz nasıl da söndü galadan sonra sokağa atılan çiçekler gibi
Ve şimdi: iki kere iki.
Kırdım, evet, seni. Ama kırmıştın beni
Hadi sadece kırılmıştım diyerek önleyeyim herhangi bir eleştiriyi
Kalbim, Kalbim! Söyle şimdi ne yapacağım ben bu kalbi?
Ne yaparım söyle daha da derine düşerse yaram

Ben sana rasladığım günlerde, hangi günlerdi onlar
Tuhaf şey bir günde değişiyor kişi
Senden öncesi öyle uzak ki anılar bile yok sanki
Geldin masaya oturdun ve hayatımı böldün bir milât gibi
Ve tavukçudaki hırslı Roma Valisi
Yani Pontus Pilatus birlikte kurduğumuz İsa'ları çarmıha gerdi
Ve sen üç satır atladın neden atladın
Tek bir kuş tek bir şapka tek bir çorap onaylamayacak bunu
Tek bir çiçek anlayamayacak
Şu zambakgillerin akıl almaz işlerini
Tek bir insan anlayamayacak
Fazıl'ı: İçi boşalmağa yüz tutmuş o şiir tankerini.
Ve Tahsin: Onu bir duygu taşaronu olarak ananlar olacaktır
Operada Cinayet imgesine uygun işler yaptı bu ikisi

Bense sessizce ayrılıp gittim yarasını kuliste saran bir soytarı gibi
Tavukçu benim için artık tavşanın suyunun suyu gibi
Sana gelince, ah sen yok musun sen
Bir daha raslar mıyım sana
Günlerin ne getireceği bilinmez ki

Ben bu şiiri yazdım barok biçimi
Her gün bir şiir yazacağım sana.

Takvim olsun bu: aşkımın takvimi

İşte sana sayfaların ilki

(10 Mayıs 1973)

ROMAN OKUDUM

SENİ DÜŞÜNDÜM

Bende tarçın sende ıhlamur kokusu
Yürürüz başkentin sokaklarında

Bir nehir şu tutuk konuşan cumartesi
Üstünde iki yonga: Çarşamba, bir de cuma

Ayrılık lâfları etme sevgilim
Önümüz Temmuz önümüz Ağustos nasıl olsa

Kolkola yürüyoruz tek tük öpüşüyoruz
Sonra ayrılıyoruz korkuyoruz da

Kimi zaman neden kalabalığın içinde duruyoruz da
Kimi zaman bir köşe arıyoruz en sapa

İşimiz mi yok, şu Akay'a sapalım istersen
İstersen garson girelim ilkyazın gazinosuna

Börekçi! diye bağır istersen şurda
Kısmet çıkar -sanırım- Emek'te oturan kıza

Abiler! Abiler! diye bir şey satayım ben
Mendilim kalmamış kâğıt peçete yok mu çantanda?

Üç peseta gibi bir paraya dondurma yemiştim
Madrid’de yemiştim, ve çatılardan kanguru akıyordu Londra’da

Seversin mi beni, doğru söyle ama? – Sigara?
Ne eflâtun etin var, yanarca mı yanarca

İnan Selimiye’nin minareleri gibisin
Her seferinde başka yoldan çıkılır nirvanaya

(12 Mayıs 1973)

SESİN SENİN

Kahkaha kesin bir sınırdır senin sesin için;
geçmezsin kahkahaya. Bu da gülümsemeyi
senin tapulu malın yapar. Gülmek sende
gülümsemenin bir noktada taşkınlığı
oluyor daha çok. Bu bakımdan gülümsemenin
bütün öğelerini de birlikte getiriyor.
İş bu kadar da değil, yeni birtakım öğeler
de getiriyor. Ilıktır senin sesin. Güvenli
olmaktan çok güven uyandırıcıdır. Konuşurken
kimseyi dinlememene ne diyeceğiz peki?
Buna karşılık sözcükleri sakıngan sakıngan
kullanman var, ona ne diyeceğiz? Alırken
suçsuz, verirken duyarlı bir ses. En büyük
modaevini yönetecek olsa sinirli tonlar kazanacağına
muhakkak nazarıyla bakılabilecek,
ama, sözgelimi, hiçbir yerde belediye başkanı
olamayacak bir sese. Sanırım, bakışlarla
sesler arasında bir bağıntı kurulabilir.
Belki de yanlıştır bu varsayım. Ama
doğru olsa, senin sesinle bakışın arasında
bir paralellik, hatta bir özdeşlik olduğu
görülebilir. Daha doğrusu sendeki bu özdeşlik

böyle bir varsayıma itiyor kişiyi.
Kimbilir, başka belirtiler gibi, bakış ve ses de
aynı ruhun değişik planlardaki görünümleridir
belki de. Ruhun, özdeş yönlerini denediği
organlar olabileceği gibi, çelişkin yönleriyle
belirdiği organlar da vardır. Olabilir.
Söz bitince senin sesin de biter; oysa
sözü tüketen sesler vardır; söz tükenince de
sürüp giden sesler vardır; söz tükendikten
sonra başlayan sesler vardır. Senin sesin

sözle özdeş. Çığlık değil, düşünce senin
sesin. Ama etin, kemiğin malı olmuş bir
ses. Ömründe bir iki kez büyük ihanete
dadanmak isteyebilir bu ses. Küçük iha-
netler onun düşünceyle kurduğu ilke-
leri aşmaz, aşamaz. Ah! razı olma
sevgilim, katıl. Katıl ama razı olma.
Biraz da kendinden memnun bir ses.
En büyük eleştiriyi, yadsımayı son
anda yaparsın sen: Sanırım sende bul-
duğum en doğru gözlem bu. Oysa eleş-
tiriyi son anda yapmak, razı oluşun ta
kendisidir. Korkaklıktır da. Şu var:

Fotoğraf çektirmek için yan yana getirilmiş iki nesne değiliz biz

Güvercin curnatasında yan yana akan iki güverciniz

Mesafeler birleştirdi bizi bir de sözler

Razı olma hiçbir sessizliğe

Biliyorsun seni seviyorum

Pencereden bakmayı

Öğreteceğim sana

Sesin

balkona asılı çamaşırcasına

Havalansın, havalansın dursun

Sokakta değil balkonda;

dışarı çıktığın zaman

romanını yastığının altına sakla;

Şiirini mutfağa koy

Boş bir deterjan kutusu vardır nasıl olsa,

Öykünü yanına alabilirsin elbet

Müziğini de, resmini de

Niçin güvenemiyorsun bana?

(16 Mayıs 1973)

DÜELLO

Bil ki bir düelloda
Acı bir şey vardır
Ölüm korkusundan da:

Dün en güvendiğin adam
Karşı tarafın şahididir
ve daha acıdır bu
ölümden de korkusundan da

(20 Mayıs 1973)

GİTSİN EFENDİM

Gidilmemesi gereken bir içkievi
(Dişçiler, sakatlar, kalbi çürükler gitsin)

Gidilmemesi gereken bir ev Dikmen'de
(Üç kâatçılar, yalancılar, pijamalılar gitsin)

Gidilmemesi gereken bir ev. Y. Mahalle'de
(Dönekler, uğrular, şerbetçiler gitsin)

*

Yolcu bir bardak çay için benimçin
(âşıklar, şairler, işsizler içsin)

Yaprak, mevsimin içi ve Çin-i Maçin
(Devrimciler, namus erbabı, doğrucular içsin)

Yolcu o şarkıyı bir kez daha dinle benimçin
(Çıplaklar, mert kişiler, kuzular içsin)

*

Bin dokuz yüz o yıllarda içtiğim sigara
(Bir yıl koynumda beslediğim yılan içsin)

Tam bir yıl can alacağım var birinden
(Bir yılımı da işte falan filan içsin)

Her şeyi öğrenir kişi ve bağışlar sonunda
(Bir anamın sütü kaldı onu da bulan içsin)

*

Sen son kokladığım gül: adın zambak
(Sen başladın artık, her şey geçsin gitsin)

Sen incelikler antolojisi, uyut beni
(Sesin bir cibinlik gibi soluğumu kessin)

Bir kez daha diyeyim: Özenle katlanmış bir mendil gibisin
Sil beni n'olur kırk yıllık kirim pasım gitsin

(24 Mayıs 1973)

Cemal Süreya Biyografisi

CEMAL SÜREYA *(Erzincan, 1931 - İstanbul, 9 Ocak 1990)* Şair, yazar.

Asıl adı Cemalettin SEBER. Dr. Suat Hüseyin, Ali Fakir, Osman Mazlum (*Pazar Postası* ve *Vatan* gazetesindeki eleştirilerinde), Hasan Basri (*Papirüs* dergisindeki şiir çevirilerinde), Yürüyen Adam (Mülkiye'deyken yazdığı şiir ve mektuplarında), Cemasef *(Kazgan*'daki şiir ve desenlerinde), Charles Suarez (*Mülkiye* dergisindeki karikatür ve desenlerinde), Suna Gün (1960 sonrasında, Fevzi Halıcı'nın Konya'da çıkardığı *Çağrı* gazetesinde), Ali Hakir, Hüseyin Karayazı (*Su* dergisinde, 1962), Adil Fırat (*Su* dergisinde, 1963), Ahmet Gürsu, Genco Gümrah, Birsen Sağnak (son eşinin adı) imzalarını da kullandı. Güllü Hanım ile Hüseyin Seber'in oğlu. Ailesinin "Dersim harekâtı" sırasında Bilecik'e sürgün edilişi nedeniyle ilköğrenimine bir yıl gecikmeli olarak İstanbul Beyoğlu 37. İlkokulu'nda başladı, ancak 1941-42 ders yılı ortasında babasının İstanbul'a izinsiz gelişinden ötürü tekrar Bilecik'e döndü ve üçüncü sınıfın ikinci yarısından itibaren Bilecik Birinci İlkokulu'nda okudu. 1944'te Bilecik Ortaokulu'na başladıktan üç ay sonra parasız yatılı olan Cemal Süreya, 1947-48 öğrenim yılında yine parasız yatılı olarak Haydarpaşa Lisesi'ne girdi ve pekiyi dereceyle bitirdi. Olgunluk sınavını da aynı dereceyle vererek (1950) AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne kaydoldu. 1953'te Seniha Nemli ile nikâhlandı, ancak düğünleri mezun olduktan sonra yapıldı. 1954 Haziranında Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mezun oldu; aynı yıl Eskişehir Vergi Dairesi'nde stajyer olarak göreve başladı. 1955'te kızı Ayçe dünyaya geldi; Maliye müfettiş muavini olarak İstanbul'a atandı. 1958'te yeterlik sınavını vererek 5. sınıf maliye müfettişi oldu. 1959 Temmuzunda 50. dönem yedek subay adayı olarak askere alındı; 1960'ta teğmen rütbesiyle terhis oldu. *Papirüs* dergisini çıkarmaya başladı (C. Süreya *Papirüs*'ü üç kez çıkardı: 4 sayı, Ağustos 1960-Mayıs 1961; 47 sayı, 1966-70; 2 sayı, 1980 Bahar). Askerlik hizmeti sırasında fark dersleri vererek hukuk diploması da aldı; 1961 Kasımında, "Maliye Denetim Usulleri ve İktisadi Devlet Teşekkülleri"ni incelemek üzere Fransa'ya gönderildi. Seniha Nemli ile olan evliliği Fransa'ya gitmeden önce sona erdi ancak boşanmaları yedi yıl sürdü. Fransa'dayken Hilmi Ziya Ülken'in yeğeni Suna Lokman'la nişanlandıysa da 1963'te yurda dönüşünde ayrıldı. 1965'te memurluktan istifa ederek çevirmenlik ve yayımcılık yapan Cemal Süreya, o yıllarda R. Tomris adını kullanan Tomris Uyar'la birlikte *Papirüs*'ü yeniden yayımladı (47 sayı; 1966-70). Tomris Uyar'ın evlenip Ankara'ya yerleşmesinden sonra tanıştığı M. Seyda'nın baldızı Zuhal

Tekkanat'la 1967 Ağustosunda İstanbul'da evlendi ve bu evlilikten 1969'da oğlu Memo Emrah dünyaya geldi. 1971'in sonlarında memurluğa dönerek İstanbul Hocapaşa Vergi Dairesi Kontrolörlüğü'nde göreve başladı; ertesi yıl Maliye Tetkik Kurulu üyesi olarak Ankara'ya gitti. 1973'te Zuhal Tekkanat'tan ayrıldı ve 1975 başında Güngör Demiray ile evlendiyse de aynı yılın sonunda ayrıldı. 1975'te İstanbul Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü'ne atandı. Aynı yılın eylül ayında Darphane'deki görevinden ayrılarak yine Ankara'ya, Maliye Tetkik Kurulu'na döndü; Kültür Bakanlığı'nın 9 kişilik Kültür Kurulu'na seçildi (20 Eylül 1976-18 Mayıs 1978). 1977'de Ankara'da çıkan *Türkiye Yazıları*'nın kısa bir süre (3 sayı) yayın yönetmenliğinde bulundu; bu derginin renkli sayfalarında yer alan yazılarla, "Adamlar Adamlar" başlıklı imzasız yazıların ilk ikisi ona aittir. Son olarak *Oluşum*'u yönetti (Haziran 1977-1980). Bu yıllarda yine eski eşi Zuhal Tekkanat'la birlikte oldu; yaklaşık dört yıl sonra, bu kez "bayan en nihayet" dediği Birsen Sağnak'la evlendi. 1978'de yeniden maliye müfettişliğine döndü; *Maliye Bülteni* adlı dergiyi *Maliye Dergisi*'ne dönüştürüp canlılık kazandırdı. 1982'de emekliye ayrıldıktan sonra bir süre *Meydan-Larousse* (ek II) ve *ANSA Omnis* ansiklopedilerinde çalıştı; Ortadoğu İktisat Bankası'nda yönetim kurulu üyeliği yaptı (1983). İstanbul'da Kulaksız Mezarlığı'nda toprağa verilen Cemal Süreya'nın adı Kadıköy'de oturduğu sokağa verildi ve adına *2000'e Doğru* dergisi tarafından bir de şiir ödülü kondu.

Cemal Süreya'nın edebiyata eğilimi, çocukluğunda okuduğu Hazreti Ali cenkleri ve Köroğlu öyküleri, "1001 Roman" ve "Yavrutürk" gibi tefrikalarla başladı. Daha sonra bunların yerini aşk ve serüven romanları aldı. Ancak onun yaşamında okudukları kadar, henüz beş yaşında ve Erzincan'dayken tanıştığı sinemanın büyük etkisi vardır. İlkokul yıllarında duvar gazeteleri çıkaran Cemal Süreya yatılı okuduğu ortaokul yıllarında, tarih romanları yazarı M. Sami Karayel'in eski eşi ve edebiyat öğretmeni Nimet Kolçak ile Fransızca öğretmeni Abdullah Bahri'den etkilendi. Bilecik'te okul dışı zamanını halkevi kitaplığında geçirdi; bu yıllarda okuduğu polisiyeler ve tarihsel romanlar yerini *Paris Esrarı* ve nihayet Dostoyevski'ye bıraktı; özellikle Dostoyevski'de kendi yaşamından izler bulmuştur. Yaz aylarında şantiye çadırları bekleyen, koza fabrikasında çocuk işçilerle birlikte çalışan Cemal Süreya, Haydarpaşa Lisesi'nde edebiyat öğretmeni olan M. B. Yazar'dan eski yazı, Ali Oksal'dan da aruzu öğrendi ve ilk şiirlerini aruzla yazdı. Lisenin son sınıfındayken A. M. Dıranas'ın şiiriyle tanıştı ve "Kar" şiiri onu adeta büyüledi. Bu yönelişte, Ş. Hulusi'nin eski eşi, edebiyat öğretmeni Melahat Babacan'ın rolü büyüktür.

İlk şiiri ("Şarkısı Beyaz") *Mülkiye Fikir ve Sanat Dergisi*'nde 8 Ocak 1953'te

çıktı. Bu dergi dışında, İskender Fikret'in yayımladığı *XX. Asır*, *Yeditepe*, *Evrim*, *Kaynak*, *Şiir Sanatı*, *Yenilik*, *Şimdilik* ve özellikle *Pazar Postası* dergilerinde şiirleri yayımlanan Süreya, başta M. C. Anday olmak üzere, birçok ünlü şairin dikkatini çekmeyi başardı. *Pazar Postası*'nda Osman Mazlum adıyla şiir eleştirileri yazdı; bu yazılarını *Vatan*'da (1957-59), *Türk Dili* (1963), *Su*, *Yeni İnsan*, *Dönem*, *Yapraklar* ve *Yeni Dergi*'de sürdürdü. 1957-58 yıllarında N. F. Kısakürek'in *Büyük Doğu* dergisine de birkaç yazı verdi; Mülkiye'den arkadaşı olan S. Karakoç'un ünlü "Mona Rosa" adlı şiirinin desenlerini çizdi. Başta *Papirüs* olmak üzere çeşitli dergi ve gazetelerde göründü: *Politika* (1976), *Yeni Ulus*, *Aydınlık* (1980) ve *Hürgün* gazeteleriyle *Köken*, *Soyut*, *Maliye Dergisi* (1972), *2000'e Doğru*, *Saçak* (kültür-sanat bölümünü de bir süre yönetti), *Maliye Yazıları*, *Yusufçuk*, *Milliyet Sanat*, *Gösteri*, *Şiir Atı*, *Gergedan*, *Argos*, *Çocukça*, *Gökyüzü*, *Yazko Edebiyat*, *Yazko Somut*, *Bravo*, *Cönk*, *Gözde Kadın*, *Yeni Yapraklar*, *Beyaz Perde*, *Sivas Su* gibi birçok dergide kültür ve sanat konularında yazılar yayımladı.

Daha çok *Pazar Postası*'nda yayımladığı yazıları ve ilk kitabı *Üvercinka* ile İkinci Yeni şiirinin öncülerinden oldu. Yeni bir imge düzeni ve söyleyiş biçimiyle İkinci Yeni şiirinin karanlığını giderdiği, şaşırtıcı eğretilemeler ve gerçeküstü imgelerle yeni bir şiir estetiği oluşturduğu kabul edildi. Bu şiirlerinde, cinsel aşkı yalnızlık ve umutsuzluktan kurtulmanın bir yolu olarak gördü. İkinci Yeni şiirinin en yetkin örneklerinden biri olarak kabul edilen *Üvercinka*'da, Garip akımına karşı dursa da ondan gelen dil ve kültür değerlerini farklı bir duyarlık alanı yaratarak kullandığı söylenebilir. Hatta bu kitaptaki şiirlerin, A. İlhan şiirinin duygusallığıyla Garipçilerin zekâya dayalı şaşırtmacasından oluşan bir denge içinde oluştuğu dikkati çeker. "Üvercinka" adı, "güvercin kanadı" tamlamasının başından bir harf, sonundan da iki hecenin atılmasıyla ortaya çıkmıştır. Anadolu coğrafyasına açılan şiirlerinden oluşan *Göçebe*'de erotizm ve aşk temalarıyla birlikte toplum, tarih ve kültür öğelerini biçim, ses ve imgeye ağırlık vererek işledi. Cemal Süreya'nın şiirlerinde aşk isyanla bütünleşir; ona göre şiir, "kurulu düzene karşı"dır, "anayasa"ya aykırıdır ve tabiatın ahlakı kovduğu yerde ortaya çıkar. Ancak şiirin ideolojiye indirgenmesine de karşıdır; şiiri, şairin fikir eğiliminin değil, kişiliğinin belirleyeceğine inanır, şiirin "insan töresi, insanın kendisi" olmasını ister. Şiirleri Doğu ile Batı'nın bir uzlaşısı değil, çelişkisidir. Şiiri, "dramım, açmazım, kurtuluşum, batağım, sevgilim, gözaltım ve kendi kendimi hiçlemeyi bilişim" ya da "Güneşten yırtılan caz, kavaldan akan gökyüzü" gibi ifadelerle tanımlar.

Dil anlayışını ise "Türkçe'den bir kıl kopar; içinde güneşler, dünyalar, ırmaklar

vardır. Ama Türkçe'den koparacaksın" sözleriyle ifade eder. Birçok konuyu günlük hayattan çıkarırken dile plastik biçimler verir; sözcüklerin çağrışım güçlerinden yararlanır. Dile egemenliği ve keskin zekâsıyla şiirlerinde sınırsız bir imgelem yaratır. Özgürlüğe düşkünlük ve kendine güven onu lirizme; sıkıntı ve bunalım trajediye; bir şeyi aşağılanmaktan kurtarma ve işi şakaya vurma ise humora yöneltir. Onda duygusallıkla alay, utançla cüret iç içe geçmiş gibidir. Şiirlerinde görülen lirizmle ironinin iç içe geçmişliğinin yanı sıra, özellikle düzyazılarında resimle şiir arasındaki bağıntı üzerinde de durur. *Beni Öp Sonra Doğur Beni*'den itibaren "şiirin kendine özgü anlatım gücü, kelimenin tınısıyla çağrışım gücüne indirgenir." *Beni Öp Sonra Doğur Beni* adlı yapıtının yayımından altı ay önce şöyle demiştir: "Erotik bir şiirdir benimki. Sanırım en belirgin özelliği budur. Dipte tarih içinde uygarlık ve varolma sorunu tartışılır." Ondaki her imge bu çağrışımlar aracılığıyla eski örneklerle alışveriş halindedir. Bu tarihsel bakış açısıyla yaşam, aşk, kent, uygarlık gibi konuları divan ve halk şiiri geleneklerinden de yararlanarak ele alan Cemal Süreya'nın, gelenekten yenilik yaratırken şiirin konu ve biçim alanını zenginleştirerek Türk şiirine yeni bir söyleyiş gücü getirdiği söylenebilir. M. C. Anday, O. Rifat, İ. Berk, T. Uyar, S. Karakoç ve A. İlhan ile Fransız şairler G. Apollinaire, M. Jacob, P. Eluard ve J. Prévert beğendiği ve etkilendiği şairlerdir. Ama onun asıl kaynakları, Türk şiir geleneği, kutsal kitaplar, mitoloji, destanlar, tarih ve coğrafyadır.

Şiirlerini topladığı *Sevda Sözleri*'nden sonra aynı tarihte (1988) iki kitap birden çıkardı. Bunlardan *Sıcak Nal*, şiir çizgisinin doğal uzantısı olarak kabul edilirken *Güz Bitigi*'de yeni bir deneye girdiği ve "her biri tohum kapsülleri gibi patlayan sıkı şiir birikimlerinden oluşan tek bir yapı" kurduğu belirtildi. Türkiye'de folklorun köylülükle eşanlama geldiği bir dönemde "Folklor Şiire Düşman" başlıklı ünlü yazısıyla yeni bir tartışma yaratan Süreya, eleştiri ve denemeleriyle edebiyat dünyasını etkiledi. Bu tür yazılarından bir bölümünü *Şapkam Dolu Çiçekle* ve *Günübirlik* adlı kitaplarında topladı. *Milliyet Sanat* ve *Gösteri* dergilerinde yayımladığı günlüklerinde anı, deneme ve eleştiri türlerini birlikte geliştirdiği görülür. Türk edebiyatının en güzel aşk mektuplarından olan *On Üç Günün Mektupları*, 12-24 Temmuz 1972 tarihleri arasında, kalp ameliyatı için hastaneye yatan eşi Zuhal Tekkanat'a yazılmıştır. *2000'e Doğru* dergisinde Ocak 1987'den itibaren "İzdüşümler" başlığı altında birçok ünlüyü bilinmeyen yönleriyle ele aldığı yazıları ölümünden sonra *99 Yüz* adıyla kitaplaştı. F. Perinçek ve N. Duruel tarafından hazırlanan, şairin yaşamı ve sanatını konu alan biyografik bir inceleme kitabı vardır: *Cemal Süreya: Şairin Hayatı Şiire Dahil* (1995).

Ödül: *Üvercinka* ile 1958 Yeditepe Şiir Armağanı (Arif Damar ile [*İstanbul Bulutu*] paylaştı); *Göçebe* ile 1966 TDK Şiir Ödülü; *Sıcak Nal* ve *Güz Bitigi* ile 1988 Behçet Necatigil Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Üvercinka*, İst.: Yeditepe, 1958; *Göçebe*, İst.: De, 1965; *Beni Öp Sonra Doğur Beni*, İst.: E, 1973; *Sevda Sözleri* (*Uçurumda Açan* ile birlikte toplu şiirleri), İst.: Can, 1984; *Güz Bitigi*, İst.: Dönemli, 1988; *Sıcak Nal*, İst.: Dönemli, 1988; *Sevda Sözleri*, (toplu şiirleri) İst.: Can, 1990 (dergilerde ve mektuplarda kalan şiirlerle birlikte yb *Sevda Sözleri*, İst.: Yapı Kredi, 1995).

Deneme-Eleştiri: *Şapkam Dolu Çiçekle*, İst.: Ada, 1976; *Günübirlik*, İst.: Adam, 1982 (yb *Uzat Saçlarını Frigya*, İst.: Yön, 1992); *99 Yüz / İzdüşümler-Söz Senaryoları*, İst.: Kaynak, 1991; *Folklor Şiire Düşman*, İst.: Can, 1992; *Aydınlık Yazıları / Paçal*, İst.: Kaynak, 1992; *Oluşum'da Cemal Süreya*, İst.: Kaynak, 1992; *Papirüs'ten Başyazılar*, İst.: Cem, 1992; *Toplu Yazılar I (Şapkam Dolu Çiçekle ve Şiir Üzerine Yazılar)*, İst.: Yapı Kredi, 2000.

Günce: *999 Gün/Üstü Kalsın*, İst.: Broy, 1991 (genişletilmiş yb *Günler*, İst.: Yapı Kredi, 1996).

Mektup: *On Üç Günün Mektupları*, (haz. E. Öz) İst.: Cem, 1990 (genişletilmiş yb İst.: Yapı Kredi, 2000).

Çocuk Kitabı: *Aritmetik İyi Kuşlar Pekiyi*, (haz. N. Güngör) İst.: Broy, 1993.

Söyleşi: *"Güvercin Curnatası"*, (haz. N. Duruel) İst.: Yapı Kredi, 1997.

Derleme: *Mülkiyeli Şairler*, İst.: Ekin B., 1966; *100 Aşk Şiiri*, İst.: Gerçek, 1967.

Diğer: *Cemal Süreya Arşivi*, (haz. F. Perinçek) İst.: Kaynak, 1991.

Çeviri: *Gelinlik Kız* (E. İonescu), İst.: De, 1964; *Küçük Prens* (A. de S. Exupéry; R. Tomris [Tomris Uyar] ile), Ank.: Bilgi, 1965; *Bir Aşk Kırgınının Şarkısı* (Apollinaire; R. Tomris ile), İst.: De, 1965; *Günümüz Sağcı Fikirleri* (S. de Beauvoir), İst.: Dönem, 1966; *Sade'ı Yakmalı mı?* (S. de Beauvoir), İst.: Fahir Onger, 1966; *Amerika Birleşmemiş Devletleri* (V. Pozner), İst.: Gerçek, 1967; *Aşkın Suçları* (M. de Sade), İst.: Fahir Onger, 1967; *Palto* (N. V. Gogol'den oyunlaştıran J. Cosmos), İst.: Varlık, 1968; *Gök Cephesi* (N. Dinh-Thi), İst.: Cem, 1968; *32 Saat Özgürlük* (G. Hernadi), İst.: Habora, 1968; *Milli Kurtuluş Cephesi* (D. Bravo), İst.: Ant, 1969; *Emperyalizm: Kapitalizmin En Yüksek Aşaması* (V. I. Lenin), Ank.: Sol, 1969; *Dine Karşı Düşüncenin Tarihi* (A.

Bayet), İst.: Varlık, 1970; *Büyük Ahlak Doktrinleri* (F. Grégoire), İst.: Varlık, 1971; *Vadideki Zambak* (Balzac), İst.: Altın Kitaplar, 1971 (3. bas.); *Gönül ki Yetişmekte* (G. Flaubert), 1971; *Goriot Baba* (Balzac), İst.: Altın Kitaplar, 1974; *Meyhane* (E. Zola), İst.: Altın Kitaplar, 1974 (2. bas.); *Çin Uyanınca* (A. Peyrefitte; G. Demiray ile), İst.: E, 1975; *Venezuella Makiliklerinde Douglas Bravo Konuşuyor*, İst.: 1976; *Mutluluk Getiren Seks*, İst.: Seçme Kitaplar, 1976; *Emeğin ve Emekçilerin Tarihi* (P. Brizon), Ank.: Onur, 1977; *Faşizmin Analizi* (M. A. Macciocchi), İst.: Payel, 1977; *Kırmızı Balon* (A. Lamorisse), İst.: Cem, 1980 (3. bas.); *Yarını Bilen Adam Nostradamus* (J. C. de Fontbrune; Birsen Sağnak imzasıyla), 1982; *Bir Tanem* (F. Marceau), İst.: Gendaş, 1991 (2. bas.); *Yürek ki Paramparça*, (çeviri şiirler, der. E. Canberk) İst.: Yapı Kredi, 1995; *Sosyoloji Tarihi* (Bouthoul), İst.: İletişim, 1995 (2. bas.); *Madam Bovary* (G. Flaubert); *Sefiller* (V. Hugo); *Nekrassov* (J. P. Sartre); *Kürtler* (B. Nikitin); *Eski Evler Eski İnsanlar* (S. Duhani); *İhtilalin Özü* (Mao Zedung); *Yeşil Papa* (Asturias).

Kaynaklar: ***BF*** (4 Haziran 1999, eşi Zühal Tekkanat tarafından); Necatigil, *İsimler*, 102; Çankaya, VI, 3590-92; C. Süreya (haz.), *Mülkiyeli Şairler*, İst., 1966, s. 73-76; *Sinan Yıllığı 1973*, İst., 1973; Karaalioğlu, 134-135; Kurdakul, *Sözlük*, 168-169; Özkırımlı, *TEA*, I, 274-275; "Cemal Süreya Özel Sayısı", *Yusufçuk*, Mart 1980; E. Ercan, "Cemal Süreya ile Röportaj", *Düşün*, Ocak 1986; İ. Özel-M. Kutlu, "Seber, Cemal Süreya", *TDEA*, VII, 474-476; Ö. İnce; "Ve Şiirin Gişesinde Oturan Şair", *Gösteri*, Şubat 1990; H. İ. Bahar; "Şiirin Acı Gülümseyişi", *Cumhuriyet Kitap*, S. 16 (1 Haziran 1990), s. 11; E. Ayhan, "Şiirin Kâhyası Çoktur", *Cumhuriyet Kitap*, S. 21 (13 Temmuz 1990), s. 19; M. Buyrukçu, "Cemal Süreya ile Son Gün", *Gösteri*, Şubat 1990; *Çağdaş Türk Dili*, "Cemal Süreya Özel Sayısı", Nisan 1990; O. Kâhyaoğlu, "Cemal Süreya'nın Şiir ve Yazın Dünyasına Kısa Bir Bakış", *Birikim*, Nisan 1990; *Maliye Yazıları*, (Cemal Süreya Özel Bölümü) S. 22 (Ocak-Şubat 1990), s. 61-99; *Gösteri*, (Cemal Süreya Eki) Şubat 1990; N. Güngör, "Cemal Süreya'nın Öğrencilik Yılları" *Gösteri*, Aralık 1991; Cemal Süreya, *Folklor Şiire Düşman*, İst., 1992, s. 74; E. Ayhan; *Şiirin Bir Altın Çağı*, İst., 1993; *Aritmetik İyi Kuşlar Pekiyi*, (haz. N. Güngör) İst., 1993; F. Perinçek-N. Duruel, *Cemal Süreya: Şairin Hayatı Şiire Dahil*, İst., 1995; G. Akın, *Şiir Üzerine Notlar*, İst., 1996, s. 97-100; S. Sezer, "Yaşamın Alev Halinin Anlatıcısı Cemal Süreya", *Cumhuriyet Kitap*, S. 313 (15 Şubat 1996); E. Temelkuran, "Hep Sürgün Bir Çocuk", *aynı yerde*; M. Buyrukçu, "Şairin Hayatı Şiire Dahil", *aynı yerde*; M. Uyguner, "Cemal Süreya İçin", *Cumhuriyet Kitap*, S. 314 (22 Şubat 1996); *"Güvercin Curnatası"*, (Cemal Süreya ile konuşmalar; haz. N. Duruel) İst., 1997; A. Özkırımlı, *O Güzel*

İnsanlar, İst., 1998, s. 178-180.

Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, YKY

Şiirlerin Yer Aldığı Kitaplar

Üvercinka (1. basım: 1958, Yeditepe)

San • 13 • Gül • 13 • Önceleyin • 14 • Aşk • 15 • Dalga • 16 • Kanto • 17 • İngiliz • 18 • Cıgarayı Attım Denize • 19 • Şiir • 20 • Türkü • 21 • Elma • 22 • Sizin Hiç Babanız Öldü mü? • 23 • Hamza • 23 • Hamza Süiti • 24 • Süveyş • 25 • Nehirler Boyunca Kadınlar Gördüm • 26 • Afrika • 27 • Bun • 28 • Üvercinka • 29

Göçebe (1. basım: 1965, De)

Ülke • 31 • Öğle Üstü • 33 • Kars • 34 • Cellat Havası • 35 • Resim • 36 • Yağmurun Yağması İyidir • 37 • Az Yaşadıksa da • 38 • Göçebe • 39 • Mola • 43 • Arka Güneş • 44 • İşte Tam Bu Saatlerde • 46

Beni Öp Sonra Doğur Beni (1. basım: 1973, E)

Beni Öp Sonra Doğur Beni • 48 • Yunus ki Sütdişleriyle Türkçenin… Kan Var Bütün Kkelimelerin Altında • 49 • Vakit Var Daha • 52 • Ortadoğu • 57 • İki Şey • 60 • Kahvaltı • 62 • Teknokratlar • 62 • Tek Yasak • 62

Uçurumda Açan (1. basım: 1984, Can, *Sevda Sözleri [Toplu Şiirler]* içinde)

Dört Mevsim • 63 • Yakın • 63 • Karne • 64 • Ama Senin • 65 • Taşıran Damla • 66 • Fotoğraf • 67 • Ceyhun Atuf Kansu • 69 • Adı İlhan Berk Olan Şiir • 70 • Behçet Necatigil Şiirlerini Nereye Yazardı • 71

Sıcak Nal (1. basım: 31 Mart 1988, Dönemli)

Dilekçe • 73 • Edip Cansever • 74 • Açılmamış Kapılar • 74 • Lavanta • 75 • Karacaoğlan • 77 • Turgut Uyar • 78 • Sigarayı Bırakanın Şiiri • 79 • Kısa Türkiye Tarihi I • 79 • Kısa Türkiye Tarihi II • 79 • Kısa Türkiye Tarihi III • 80 • Kısa Türkiye Tarihi IV • 81 • Kısa Türkiye Tarihi V • 81 • Kehanet 1985 • 81

Güz Bitigi (1. basım: 31 Mart 1988, Dönemli)

Siz, Saatleri • 82 • İki Kalp • 83 • Daha Ben • 84 • Bir Mineli • 84 • Hiçbir Semtte • 85 • Bir Kış • 85 • Piri Reis • 86 • Gece Bitkilerinden • 86 • 11 Beyit • 87 • 16 Dize • 88

Kitaplarına Girmemiş Şiirler (1. basım: 1984, Can, *Sevda Sözleri [Toplu*

Şiirler] içinde)

Şarkısı-beyaz • 89 • Hafta Sekiz • 91 • Di Gel • 92 • Şiir • 93 • Kısa • 94 • Perdeli • 95 • Bent Kapağı • 96 • Göller Denizler • 97 • Üstü Kalsın • 98 • Ercüment Uçarı İçin • 98 • Bugün Ne? • 99 • Roman Okudum Seni Düşündüm • 102 • Sesin Senin • 104 • Düello • 106 • Gitsin Efendim • 106